

การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ
ในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

ชัยพล ทองแถม

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (นโยบายสาธารณะและการจัดการภาครัฐ)
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
พ.ศ. 2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

สารนิพนธ์

เรื่อง

การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ
ในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

นายชัยพล ทองเข้ม

ผู้วิจัย

อาจารย์สมศักดิ์ อมรสิริพงษ์,

Ph.D.(Social Administration)

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์สมบูรณ์ ศิริสรริทธิ์,

Ph.D. (Educational Administration)

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ร่วม

อาจารย์กฤษณ์ รักษาติเจริญ,

Ph.D. (Public Administration)

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ร่วม

ศาสตราจารย์พัชรี เลิศฤทธิ,

พ.บ., Ph.D. (Biochemistry)

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์สมบูรณ์ ศิริสรริทธิ์,

Ph.D. (Educational Administration)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

นโยบายสาธารณะและการจัดการภาครัฐ

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหิดล

สารนิพนธ์

เรื่อง

การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ
ในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (นโยบายสาธารณะและการจัดการภาครัฐ)

วันที่ 4 มิถุนายน พ.ศ.2558

นายชัยพล ทองเข้ม

ผู้วิจัย

อาจารย์สมศักดิ์ อมรสิริพงษ์,

Ph.D.(Social Administration)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

พระมหาจักรชัย สุกตฤกษ์,

ศศ.ค.(ภาษาสันสกฤต)

ประธานกรรมการสอบสารนิพนธ์

รองศาสตราจารย์สมบูรณ์ ศิริสรริทธิ์,

Ph.D. (Educational Administration)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

อาจารย์กฤษณ์ รักษาติเจริญ,

Ph.D. (Public Administration)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

ศาสตราจารย์พัชรีย์ เลิศฤทธิ์,

พ.บ., Ph.D. (Biochemistry)

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์วิภา ชินวรรโณ,

Ph.D.(American Studies)

คณบดี

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหิดล

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์เรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ ในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม” ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี โดยความกรุณาอย่างสูงจาก อาจารย์ ดร.สมศักดิ์ อมรศิริพงศ์ ผู้ควบคุมสารนิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ศิริสรรหิรัญ และอาจารย์ ดร.กฤษณ์ รักษาดีเจริญ ที่ได้กรุณาสละเวลาให้คำปรึกษาแนะนำแนวทาง ข้อคิดเห็นต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย และสละเวลาตรวจทานแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ของสารนิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตลอดจนอาจารย์เจ้าหน้าที่ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ทุกๆ ท่านที่เป็นผู้ให้ความรู้ อันเป็นผู้ให้ความรู้อันเป็นประโยชน์ในการดำเนินการของผู้วิจัย ขอขอบพระคุณ พระครูถาวรธรรมาภิรมย์ (ดวงจิตธมฺโม) เจ้าอาวาสวัดหทัยเรศวร เจ้าคณะตำบลกุสุมาลย์ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม ที่ให้การสนับสนุนในการศึกษาปริญญาโท คุณชัยโรจน์ รอดเกลี้ยง ที่ได้คำชี้แนะในการมาเรียนที่มหาวิทยาลัยมหิดล อาจารย์ จงลักษณ์ เมอริดิช ที่ช่วยสอนภาษาอังกฤษ ในการนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ คุณจันทร์จิรา สุคัมภีร์ ในการสมัครสอบภาษาอังกฤษ คุณนิทัศน์ บุญมี คุณพิชามณูช กาทอง ลูกสาวทั้ง 2 คน นางสาวทรงลักษณ์ นางสาวภัทรีพิมล ทองแฉ่ม ในการสนับสนุนทุนการศึกษาตลอดหลักสูตร และเพื่อนๆ พี่ๆ ร่วมรุ่นทุกๆ คน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจเป็นอย่างดีมาโดยตลอด ทำให้การเรียนเป็นไปอย่างราบรื่น และได้รับความรู้ที่จะนำไปใช้ในการประกอบหน้าที่การงานต่อไปในอนาคต

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ประชาชนในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม ที่สละเวลาอันมีค่าในการตอบแบบสอบถาม และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ธัญพล ทองแฉ่ม

การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน
ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม

COMMUNITY PARTICIPATION IN WATER MANAGEMENT UNDER THE ROYAL INITIATIVE : CASE
STUDY OF SALADIN COMMUNITY, PUTHAMONTHON DISTRICT, NAKHON PATHOM

ชญพล ทองแถม 5638145 SHPP/M

ร.ป.ม. (นโยบายสาธารณะและการจัดการภาครัฐ)

คณะกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : สมศักดิ์ อมรสิริพงษ์, Ph.D., สมบูรณ์ ศิริสรหิรัญ, Ph.D.,
กฤษณ์ รักษาติเจริญ, Ph.D.

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม 2) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และนำเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ประชาชนทั่วไป คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม มีจำนวนทั้งสิ้น 320 คน โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปโดยการหาร้อยละ (Percentage) และการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ โดยการหาร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในการวิเคราะห์หาค่าทางสถิติทั้งหมดนี้ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล กลุ่มที่ 2 ผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่หมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 6 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล นำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยวิธีการจำแนกและจัดระบบข้อมูล (Typology Analysis and Taxonomy Analysis) เป็นการนำข้อมูลที่ได้นำมาจำแนกและจัดหมวดหมู่ออกให้เป็นระบบ

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ยังขาดความร่วมมือจากชาวบ้านอีกจำนวนมาก เนื่องจากชาวบ้านไม่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารและประโยชน์ที่จะได้รับจากการบริหารจัดการน้ำ การดำเนินงานในปัจจุบันจึงเป็นภาระหน้าที่ของกลุ่มผู้นำชุมชนในพื้นที่เท่านั้น

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม / การบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ

COMMUNITY PARTICIPATION IN WATER MANAGEMENT UNDER THE ROYAL INITIATIVE : CASE STUDY OF SALADIN COMMUNITY, PUTHAMONTHON DISTRICT, NAKHON PATHOM

THANYAPHON THONGCHAEM 5638145 SHPP/M

M.PA. (PUBLIC POLICY AND PUBLIC MANAGEMENT)

THEMATIC PAPER ADVISORY COMMITTEES: SOMSAK AMORNSIRIPHONG, Ph.D., SOOMBOON SIRISUNHIRUN, Ph.D., KRISH RUGCHATJAROEN, Ph.D.

ABSTRACT

The purpose of this study is as follows 1) to study the level of community participation in water management under the royal initiative of Saladin community, Puthamonthon District, Nakhonpathom 2) to study the problem. The obstacles and propose guidelines for management under the royal initiative of Saladin community, Puthamonthon District, Nakhonpathom The sample was divided into 2 group is a group 1 general people is a people living in the Saladin community, Puthamonthon District, Nakhonpathom. There were 320, questionnaires were used to collect data. In order to analyze the general information by using the Percentage) and the level of community participation in management of tears along the initiative. By using the Percentage) mean ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.) in the analysis of statistics, all of the use of statistical data analysis. The group 2 community leaders involved in Water Management District Saladin community, Puthamonthon District, Nakhonpathom As community leaders, community leaders and experts of 6 wisdom. The interview data were analysed the content. (Content Analysis) by means of classification and organization of data (Typology Analysis and Taxonomy Analysis) is the information used to identify and manage categories for a system

The results showed that the level of community participation in management of the tear continent overall at the moderate level and research quality. Found that community participation in management of water area in the Saladin community, Puthamonthon District, Nakhonpathom. initiatives Lack of cooperation from the villagers, many more. Because people did not recognize the information and benefit of water management Current operations are a function of the community leaders in the area.

KEY WORDS: PARTICIPATION/ MANAGEMENT TEARS ALONG THE INITIATIVE

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อ	ง
สารบัญตาราง	ช
สารบัญรูปภาพ	ณ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	2
1.4 นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
1.6 อธิบายกรอบแนวคิดการวิจัย	3
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	
2.1 การมีส่วนร่วม	5
2.2 การบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ	8
2.3 ชุมชนบ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุพทองมณฑล จังหวัดนครปฐม	10
2.4 พิพิธภัณฑน์น้ำมีชีวิต	15
2.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	16
2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย	19
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	
3.1 วิธีการศึกษา	20
3.2 การศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	20
3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	21
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	22
3.5 การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	24
3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล	24

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.7 วิธีประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล	25
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
4.1 ข้อมูลทั่วไป	26
4.2 ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำ ตามแนวพระราชดำริ	28
4.3 การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ ในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม	33
4.4 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการน้ำตาม แนวพระราชดำริ	36
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย	40
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	41
5.3 ข้อเสนอแนะ	43
บทสรุปแบบสมบูรณ์ภาษาไทย	46
บทสรุปแบบสมบูรณ์ภาษาอังกฤษ	54
บรรณานุกรม	62
ภาคผนวก	64
ประวัติผู้วิจัย	74

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
2.1	สรุปกรอบความคิดเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบของการมีส่วนร่วม	6
3.1	เกณฑ์การวัดระดับคะแนน	23
4.1	แสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ 1	27
4.2	แสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ 2	28
4.3	แสดงการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ 5 ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย	28
4.4	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริแยกเป็นรายด้านรายข้อ และภาพรวม	29
4.5	แสดงจำนวนของปัญหา อุปสรรค ในการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ	38
4.6	แสดงจำนวนของข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ	39

สารบัญรูปรภาพ

รูปภาพ		หน้า
2.1	กระบวนการมีส่วนร่วม	7
2.2	ภาพรวมการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ	9
2.3	กรอบแนวคิดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช	9
2.4	หลักการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ	10
2.5	ที่ดินพระราชทานบ้านศาลาดินตำบลมหาสวัสดิ์อำเภอพุทธมณฑลจังหวัดนครปฐม	11
2.6	ผังโครงสร้างกรรมการชุมชนบ้านศาลาดิน	12
2.7	ผังผู้นำกลุ่มและองค์กรชุมชนบ้านศาลาดิน	13
2.8	คลองมหาสวัสดิ์ในปัจจุบัน	14
2.9	แผนที่ชุมชนบ้านศาลาดิน	15
2.10	สรุปผลการจัดการน้ำชุมชนตามแนวพระราชดำริที่ผ่านมาของชุมชนบ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม	16
2.11	กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)	19
4.1	ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านศาลาดินต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนว พระราชดำริ	32

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

น้ำเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อชีวิตคน พืช และสัตว์มากที่สุดแต่ก็มีค่าน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ น้ำเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์และเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสิ่งมีชีวิตทั้งหลายความสำคัญของทรัพยากรน้ำนั้นมีมากมายอันได้แก่ ใช้สำหรับการบริโภคและอุปโภค เพื่อดื่มกิน ประกอบอาหาร ชำระร่างกาย ทำความสะอาด ใช้สำหรับการเกษตร ได้แก่ การเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ แหล่งน้ำเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ ประโยชน์ทางด้านอุตสาหกรรม ต้องใช้น้ำในกระบวนการผลิต ล้างของเสีย หล่อเครื่องจักร และระบายความร้อน การทำนาเกลือโดยการระเหยน้ำเค็มจากทะเล หรือระเหยน้ำที่ใช้ละลายเกลือสินเธาว์ การใช้น้ำเป็นแหล่งพลังงานในการผลิตกระแสไฟฟ้าเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ แม่น้ำ ลำคลอง ทะเล มหาสมุทร เป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน น้ำยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทัศนียภาพของริมฝั่งทะเล และแหล่งน้ำที่ใสสะอาดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวของมนุษย์อีกด้วย

น้ำจึงมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม หากปล่อยให้แหล่งน้ำเน่าเสียแล้ว จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ เป็นแหล่งแพร่ระบาดของเชื้อโรค เช่น อหิวาตกโรค บิด ท้องเสีย เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงนำโรคต่าง ๆ ทำให้เกิดปัญหาหมอกพิษต่อดิน น้ำ และอากาศ ทำให้เกิดเหตุรำคาญ เช่น กลิ่นเหม็นของน้ำโสโครก ทำให้เกิดการสูญเสียทัศนียภาพเกิดสภาพที่ไม่น่าดู เช่น สภาพน้ำที่มีสีดำคล้ำไปด้วยขยะ และสิ่งปฏิกูล ทำให้เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจ เช่น การสูญเสียพันธุ์ปลาบางชนิดจำนวนสัตว์น้ำลดลง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศในระยะยาว เป็นต้น

ชุมชนบ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม แต่เดิมมีอาชีพทำนาเพียงอย่างเดียวปีละครั้ง เป็นสาเหตุให้เกษตรกรยากจน ขาดที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทราบถึงปัญหา จึงได้พระราชทานที่ดินส่วนพระองค์ให้กับเกษตรกร จำนวน 1,009 ไร่ เมื่อปี พ.ศ. 2518 โดยมีสำนักงานปฏิรูปที่ดินเป็นผู้ดูแลและ จัดรูปที่ดินให้เกษตรกรแปลงละ 20 ไร่ ให้เกษตรกรเข้าทำกินได้ในปี พ.ศ. 2520 และพระราชทานการทำเกษตรผสมผสาน ชุมชนบ้านศาลาดิน จึงมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

เมื่อมีประชาชนอาศัยอยู่มากตามริมคลองก็จะสร้างปัญหาโดยการปล่อยน้ำเสียและสิ่งปฏิกูลจากครัวเรือน แต่คลองมหาสวัสดิ์ ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ชาวบ้านที่อาศัยริมคลองมหาสวัสดิ์ยังมีจำนวนไม่มากนัก บ้านเรือนยังน้อยอยู่ ชาวบ้านส่วนใหญ่มีความรักและห่วงใยในลำคลองมหาสวัสดิ์เป็นอย่างยิ่ง ตามที่ผู้วิจัยเคยลงพื้นที่วันที่ 14 พฤษภาคม 2557 นี้ ผู้วิจัยได้สังเกตบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงสังเกตเห็นว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ เป็นผู้ที่มิระเบียบวินัยที่ดี ได้เรียนรู้เรื่องการจัดการน้ำ ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ชุมชนมีการศึกษาพัฒนาและการจัดการทรัพยากรแหล่งน้ำให้อุดมสมบูรณ์ เพื่อให้มีน้ำกินน้ำใช้ และเพาะปลูกทางการเกษตร ส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเชิงเกษตรเกิดขึ้นมาในชุมชน ซึ่งทำให้เกิดการจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์น้ำมีชีวิต เนื่องจากจาก ชาวบ้านที่ชุมชนแห่งนี้ได้ดำเนินการมาแล้วอย่างชัดเจน ทำให้สามารถเป็นแบบอย่างในการพัฒนาได้

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริของชาวตำบลมหาสวัสดิ์ เกิดจากความร่วมมือ ร่วมใจของคนในชุมชนที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีการบริหารจัดการที่ดี ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้าน หรือความสัมพันธ์ของคนในชุมชน การให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชน โดยแต่ละคนมีอำนาจหน้าที่ที่แตกต่างกันออกไป ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

1.2.2 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและนำเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ด้านเนื้อหา

ต้องการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐมครั้งนี้มุ่งศึกษาภายใต้

หลักการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” โดยศึกษาการมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ ได้แก่ การร่วมคิด การร่วมตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ การร่วมรับผล และการร่วมประเมิน

1.3.2 ด้านพื้นที่

ขอบเขตด้านพื้นที่ผู้วิจัยจะศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุทศมณฑล จังหวัดนครปฐม

1.4 นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

การมีส่วนร่วมคือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือการปฏิบัติ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมประเมินผล

การบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริคือการนำหลักการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ ได้แก่ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา เป็นบันได 3 ขั้นสู่ความสำเร็จ

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทำให้ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุทศมณฑล จังหวัดนครปฐม

1.5.2 ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรคการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุทศมณฑล จังหวัดนครปฐม

1.5.3 สามารถนำแนวทางการพัฒนาจากการวิจัยไปช่วยพัฒนาชุมชนอื่นต่อไป

1.6 อธิบายกรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษามีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุทศมณฑล จังหวัดนครปฐมในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีกรอบแนวคิดในการวิจัยที่จะศึกษาวิจัยดังนี้

- 1) การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการการศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุทศมณฑล จังหวัดนครปฐม
- 2) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุทศมณฑล จังหวัดนครปฐม โดยการใช้แนวทางของ กระบวนการมีส่วนร่วม ได้แก่ การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือการปฏิบัติ ร่วมรับ ประโยชน์ และร่วมประเมินผล
- 3) เมื่อได้ข้อมูลการมีส่วนร่วมแล้วนำมารวมกับปัญหา อุปสรรค และสรุปเป็นแนว ทิศทางการพัฒนาการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุทศมณฑล จังหวัดนครปฐม

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาครั้งนี้ได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษา กำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้เป็นแนวทางการดำเนินการวิจัยดังนี้

- 2.1 การมีส่วนร่วม
- 2.2 การบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ
- 2.3 ชุมชนบ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม
- 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 การมีส่วนร่วม

2.1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

นเรศ สงเคราะห์สุข (อ้างถึงใน โสภิตา สุรินทะ. 2553. หน้า39) ได้อธิบายการมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะกระบวนการพัฒนาตั้งแต่ต้นจนจบ ได้แก่ การวิจัย การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินการ การบริหารการติดตาม และการประเมินผล

Erwin (อ้างถึงใน โสภิตา สุรินทะ. 2553. หน้า40) ได้อธิบายการมีส่วนร่วมของประชาชน คือกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหา ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้ ความชำนาญ ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

สหประชาชาติ (อ้างถึงใน โสภิตา สุรินทะ. 2553. หน้า40) ได้อธิบายการมีส่วนร่วมของประชาชน คือกระบวนการเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในกระบวนการต่างๆคือ การตัดสินใจ การปฏิบัติตามแผน

White (อ้างถึงใน โสภิตา สุรินทะ. 2553. หน้า40) ได้กล่าวไว้ว่าการมีส่วนร่วมประกอบด้วย 3 มิติ คือ ร่วมตัดสินใจ ลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ และการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้ดำเนินการ

2.1.2 รูปแบบการมีส่วนร่วม

ปาริชาติ โชคดี และคณะ(อ้างถึงใน โสภิตา สุรินทะ. 2553. หน้า41) ได้สรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 5 รูปแบบ คือ

- 1) การรับรู้ข่าวสารหมายถึง ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบได้รับแจ้งข่าวสารรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ โดยการได้รับแจ้งก่อนล่วงหน้าที่จะดำเนินการโครงการ
- 2) การปรึกษาหารือหมายถึง การมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือระหว่างผู้ดำเนินโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อรับฟังความคิดเห็นและการตรวจสอบข้อมูล
- 3) การประชุมรับฟังความคิดเห็นได้แก่ การประชุมในระดับชุมชน การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ การประชุมประชาพิจารณ์ เป็นต้น
- 4) การร่วมตัดสินใจหมายถึง ในทางปฏิบัติที่จะให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจต่อประเด็นปัญหานั้น รวมทั้งในฐานะตัวแทนประชาชนที่ได้รับผลกระทบ
- 5) การใช้กลไกทางกฎหมาย หมายถึง การเรียกร้องสิทธิของตนอันเนื่องมาจากการไม่ได้รับความเป็นธรรม

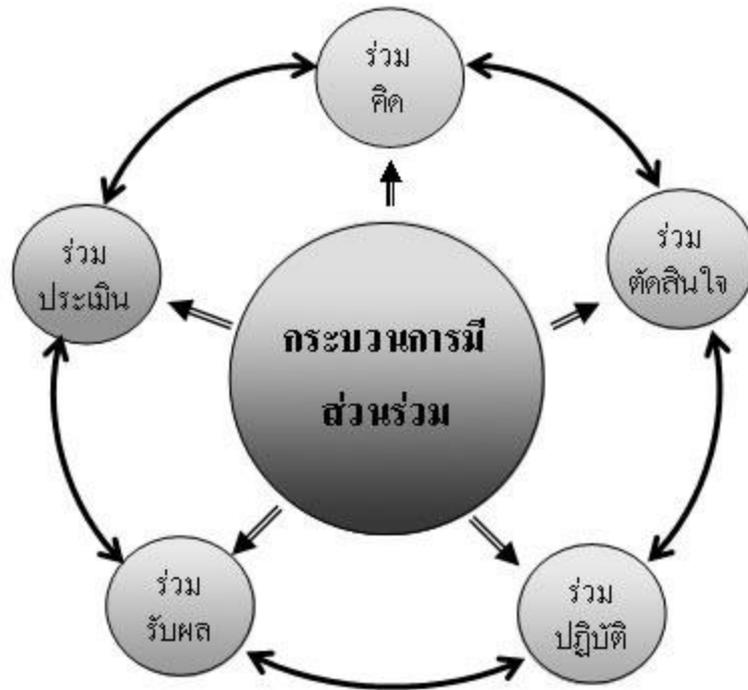
2.1.3 องค์ประกอบของการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาข้างต้นผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบที่ได้จากการศึกษาความหมายของการมีส่วนร่วม นำมาสรุปเป็นกรอบความคิดเชิงทฤษฎีได้ดังนี้

ตารางที่ 2.1 สรุปกรอบความคิดเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบของการมีส่วนร่วม

องค์ประกอบของการมีส่วนร่วม	นเรศ สงเคราะห์สุข	Erwin	สหประชาชาติ	White
1. ร่วมคิด	✓	✓		
2. ร่วมตัดสินใจ	✓	✓	✓	✓
3. ร่วมปฏิบัติ	✓	✓	✓	✓
4. ร่วมรับผล	✓			✓
5. ร่วมประเมิน	✓	✓		

จากตารางที่ 2.1 สามารถสรุปองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การร่วมคิด การร่วมตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ การร่วมรับผล และการร่วมประเมิน ซึ่งเมื่อ 5 องค์ประกอบดังกล่าวรวมกันจึงเกิดเป็นกระบวนการมีส่วนร่วม

รูปภาพที่ 2.1 กระบวนการมีส่วนร่วม

กระบวนการมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมที่เป็นอิสระโดยความสมัครใจในการร่วมคิดร่วมตัดสินใจร่วมลงมือการปฏิบัติร่วมรับประโยชน์ และร่วมประเมินผลกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนามิได้หมายถึงการให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาของรัฐตามที่รัฐกำหนดแต่หมายถึงการให้ประชาชนกลุ่มชุมชนร่วมกันคิดและตัดสินใจกำหนดทิศทางการพัฒนาการดำรงชีวิตร่วมปฏิบัติตามแผนของกลุ่มหรือของชุมชนและรับประโยชน์ร่วมกันโดยรัฐเป็นเพียงผู้สนับสนุน

2.2 การบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ

2.2.1 การบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ

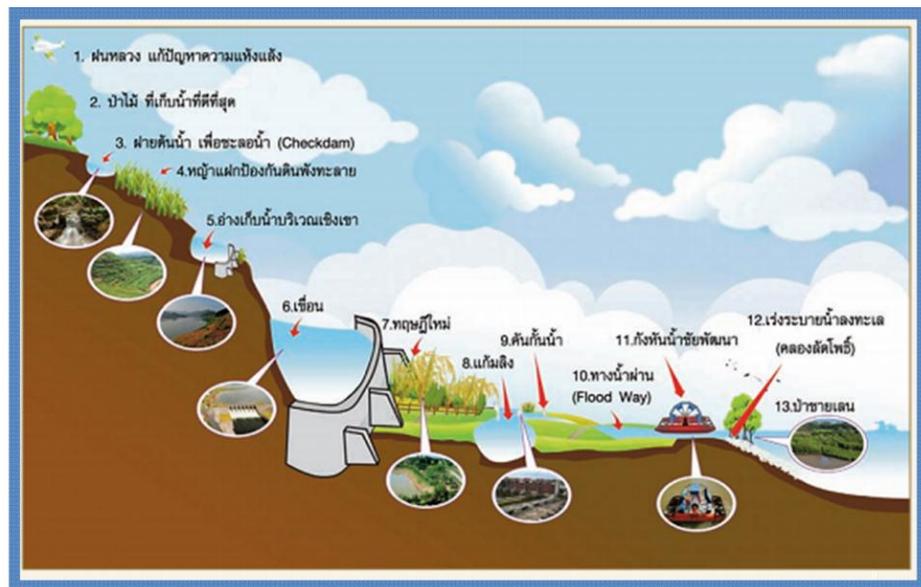
จากการเสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมเยียนพสกนิกร นับตั้งแต่ทรงขึ้นครองราชย์ ทำให้ทรงตระหนักว่าภัยแล้งและน้ำเพื่อการเกษตรและบริโภคอุปโภคเป็นปัญหาที่รุนแรงและสำคัญที่สุด การจัดการทรัพยากรน้ำและการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูกและบริโภคอุปโภค นับว่าเป็นงานที่มีความสำคัญ และมีประโยชน์ อย่างยิ่งสำหรับประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ในการช่วยให้เกษตรกรทำการเพาะปลูกได้อย่างสมบูรณ์ตลอดปี ในปัจจุบันพื้นที่การเพาะปลูกส่วนใหญ่ทุกภาคของประเทศเป็นพื้นที่เพาะปลูกนอกเขตชลประทาน ซึ่งต้องอาศัยเพียงน้ำฝน และน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติเป็นหลัก ทำให้พืชได้รับน้ำไม่สม่ำเสมอตามที่ต้องการ เป็นผลให้ผลผลิตที่ได้รับไม่ดีเท่าที่ควร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงใฝ่พระราชหฤทัยเกี่ยวกับการจัดการพัฒนาแหล่งน้ำเป็นอย่างยิ่ง มีพระราชดำริน้ำคือปัจจัยสำคัญต่อมนุษย์และบรรดาสัตว์มีชีวิตอย่างถ่องแท้ ดังพระราชดำรัส ณ สวนจิตรลดา เมื่อวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ.2529 ความตอนหนึ่งว่า “...หลักสำคัญว่าต้องมีน้ำบริโภค น้ำใช้สำหรับการเพาะปลูก เพราะชีวิตอยู่ที่นั่น ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำ คนอยู่ไม่ได้ ไม่มีไฟฟ้าคนอยู่ได้ แต่ถ้ามีไฟฟ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้...” และต่อมาเมื่อวันที่ 4 ธ.ค. 2532 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า “...วันก่อนนี้เราพูดถึงปัญหาว่าเมืองไทยนี้ อีกหน่อยจะแห้ง ไม่มีน้ำเหลือ จะต้องไปซื้อน้ำจากต่างประเทศ ซึ่งก็อาจเป็นไปได้ แต่เชื่อว่าจะไม่เป็นเช่นนั้น เพราะว่าถ้าคำนวณดู น้ำในประเทศไทยที่ไหลเวียนนั้นยังมีอยู่ เพียงแต่ต้องบริหารให้ดี ถ้าบริหารให้ดีแล้ว มีเหลือเฟือ...”

ในการจัดการทรัพยากรน้ำนั้นทรงมุ่งขจัดปัญหาความแห้งแล้งอันเนื่องมาจากสภาพของป่าไม้ต้นน้ำเสื่อมโทรม ลักษณะดินเป็นดินปนทราย หรือการขาดแหล่ง น้ำจืด การจัดการทรัพยากรน้ำโดยการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้น มีหลักและวิธีการที่สำคัญ ๆ คือ การพัฒนาแหล่งน้ำจะเป็นรูปแบบใด ต้องเหมาะสมกับรายละเอียดสภาพภูมิประเทศแต่ละท้องที่เสมอ และการพัฒนาแหล่งน้ำต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมในด้านเศรษฐกิจ และสังคมของท้องถิ่น หลีกเลี่ยงการเข้าไปสร้างปัญหาความเดือดร้อนให้กับคนกลุ่มหนึ่ง โดยสร้างประโยชน์ให้กับคนอีกกลุ่มหนึ่ง ไม่ว่าประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจเกี่ยวกับการลงทุนนั้น จะมีความเหมาะสมเพียงใดก็ตาม ด้วยเหตุนี้การทำงานโครงการพัฒนาแหล่งน้ำทุกแห่งจึงพระราชทานพระราชดำริไว้ว่า ราษฎรในหมู่บ้าน ซึ่งได้รับประโยชน์ จะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาเรื่องที่ดิน โดยจัดการช่วยเหลือผู้ที่เสียประโยชน์ตามความเหมาะสมที่จะตกลงกันเอง เพื่อให้ทางราชการสามารถเข้าไปใช้ที่ดินทำ การก่อสร้างได้ โดยไม่ต้องจัดซื้อที่ดิน ซึ่งเป็นพระบรมราโชบายที่มุ่งหวังให้ราษฎรมี

ส่วนร่วมกับรัฐบาล และช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในสังคมของตนเอง และมีความหวังแทน ที่จะต้องดูแลบำรุงรักษาสีงก่อสร้างนั้นต่อไปด้วย

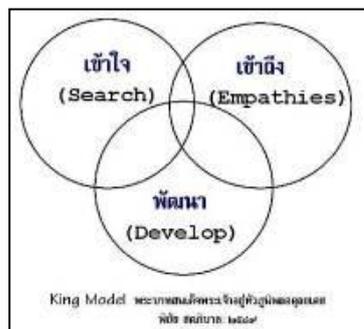
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบตั้งแต่บนฟ้าถึงน้ำใต้ดิน ทรงมีโครงการแนวพระราชดำริตั้งแต่ฝนหลวง เชื้อน อ่างเก็บน้ำ แหล่งน้ำใต้ดิน ตั้งแต่ภูเขาสู่ทะเล ทรงฟื้นฟูป่า มีฝ่ายชะลอความชุ่มชื้น ทรงเน้นถึงการดูแลฟื้นฟูทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อประโยชน์อย่างยั่งยืน ให้มีน้ำกินน้ำใช้ตลอดไป อธิบายได้ดังภาพต่อไปนี้

รูปภาพที่ 2.2 ภาพรวมการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ

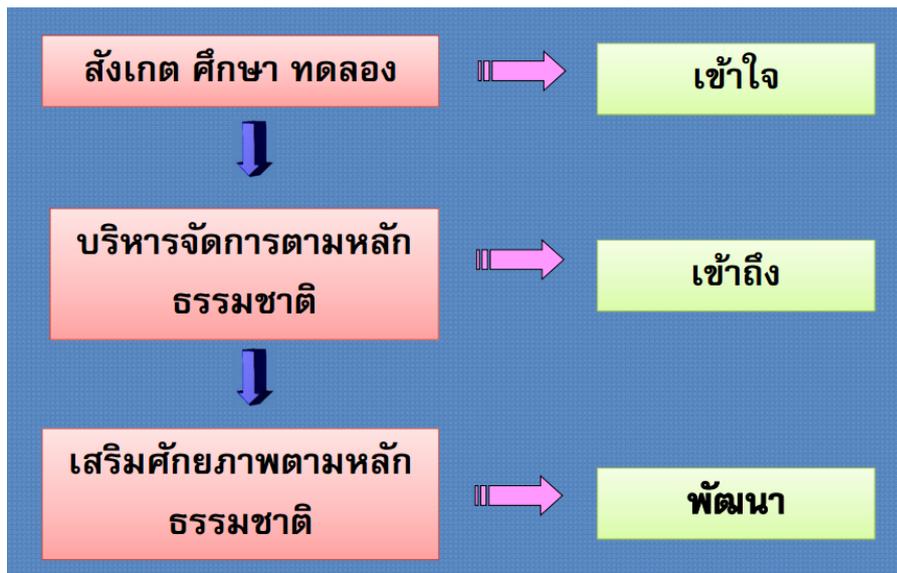
2.2.2 หลักการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ

หลักการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ คือการนำหลักการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ ได้แก่ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา เป็นบันได 3 ขั้นสู่ความสำเร็จดังนี้

รูปภาพที่ 2.3 กรอบแนวคิดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (King Model)

- 1). การเข้าใจ คือ การสร้างให้เกิดความเข้าใจในข้อมูลพื้นฐาน ด้วยการศึกษาข้อมูลทุกมิติของชุมชน ค้นหารากของปัญหา และรวบรวมองค์ความรู้ของโครงการพระราชดำริทั่วประเทศ
  - 2). การเข้าถึง เป็นเรื่องการสื่อสารและสร้างการมีส่วนร่วม โดยมุ่งสื่อสารสร้างความเข้าใจและความมั่นใจกับชุมชน ร่วมกันวิเคราะห์ ปัญหาและความต้องการของชุมชน และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการ การพัฒนามากที่สุด
  - 3). การพัฒนา เป็นเรื่องของการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชน สร้างทีมพี่เลี้ยง การออกแบบหลักสูตรและเมนูการพัฒนา การศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติของชุมชน รวมทั้งการให้ทีมพี่เลี้ยงให้คำแนะนำในชุมชน และติดตามสนับสนุนประเมินผล
- บันไดทั้ง 3 ขั้นนี้ มุ่งไปสู่การพัฒนาให้ชุมชนมีความเป็นเจ้าของและนำไปสู่ความยั่งยืนในที่สุด

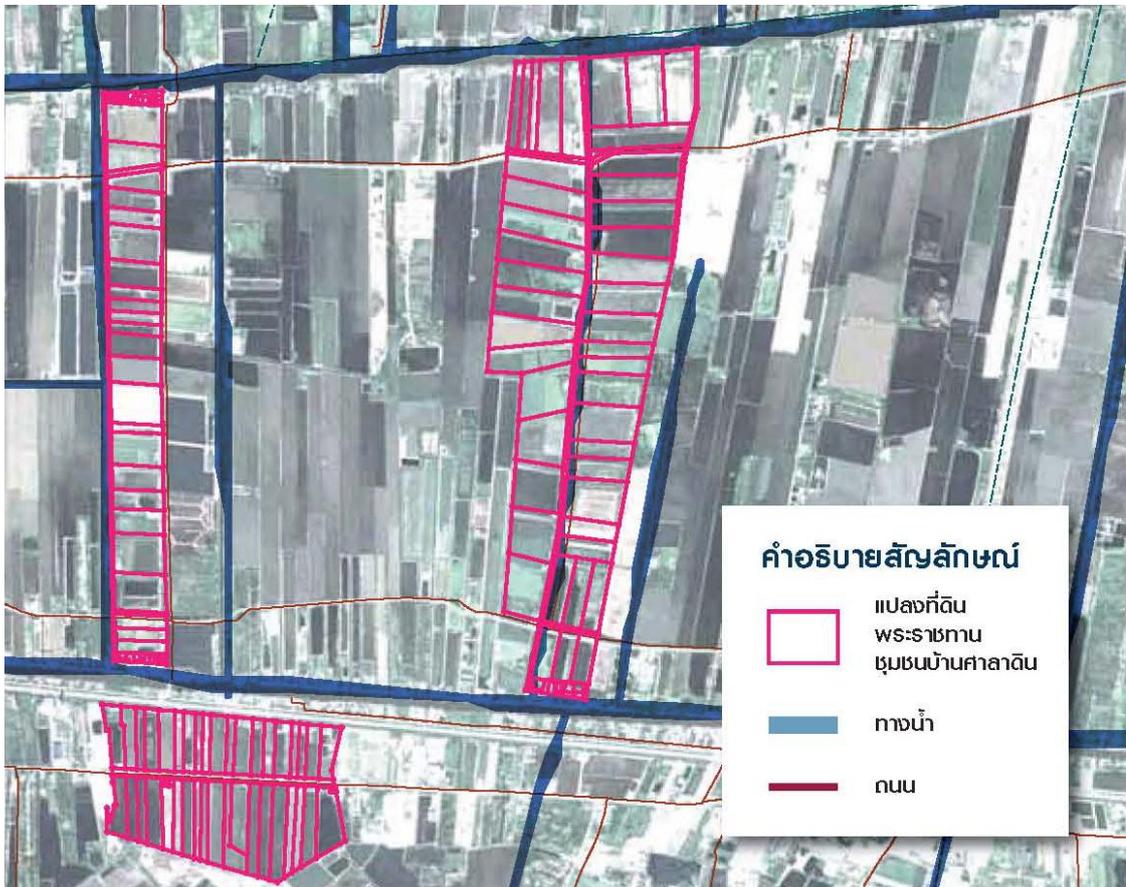

รูปภาพที่ 2.4หลักการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ

2.3 ชุมชนบ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

ชุมชนบ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม แต่เดิมมีอาชีพทำนาเพียงอย่างเดียวปีละครั้ง เป็นสาเหตุให้เกษตรกรยากจน ขาดที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทราบถึงปัญหา จึงได้พระราชทานที่ดินส่วนพระองค์ให้กับเกษตรกร จำนวน 1,009 ไร่ เมื่อปี พ.ศ. 2518 โดยมีสำนักงานปฏิรูปที่ดินเป็นผู้ดูแลและ จัดรูปที่ดิน

ให้เกษตรกรแปลงละ 20 ไร่ ให้เกษตรกรเช่าทำกินได้ในปี พ.ศ. 2520 และพระราชทานการทำเกษตรผสมผสาน ชุมชนบ้านศาลาดิน จึงมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

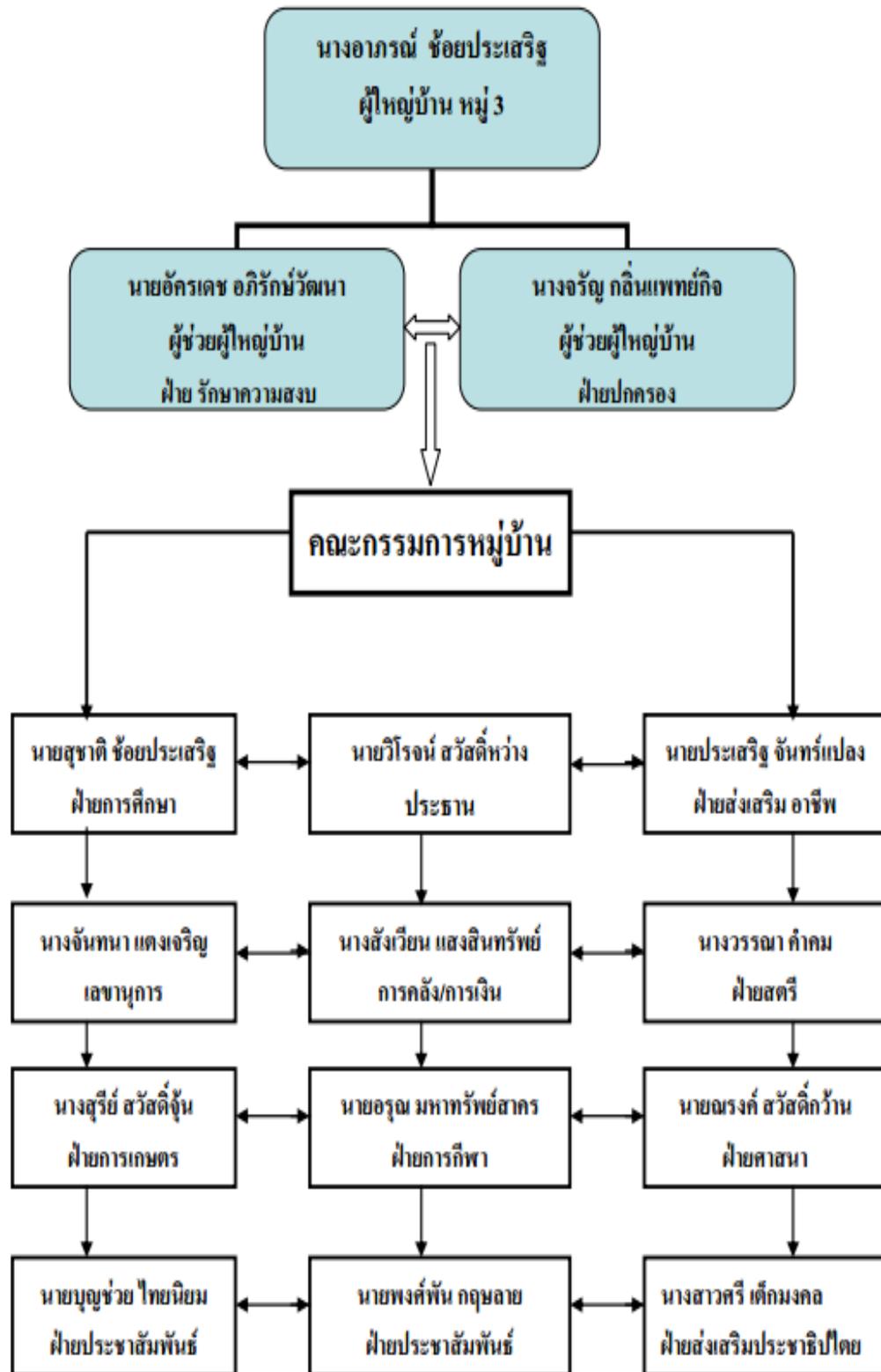
รูปภาพที่ 2.5 ที่ดินพระราชทาน บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุทพุมณฑล จังหวัดนครปฐม

2.3.1 พื้นที่และจำนวนประชากร

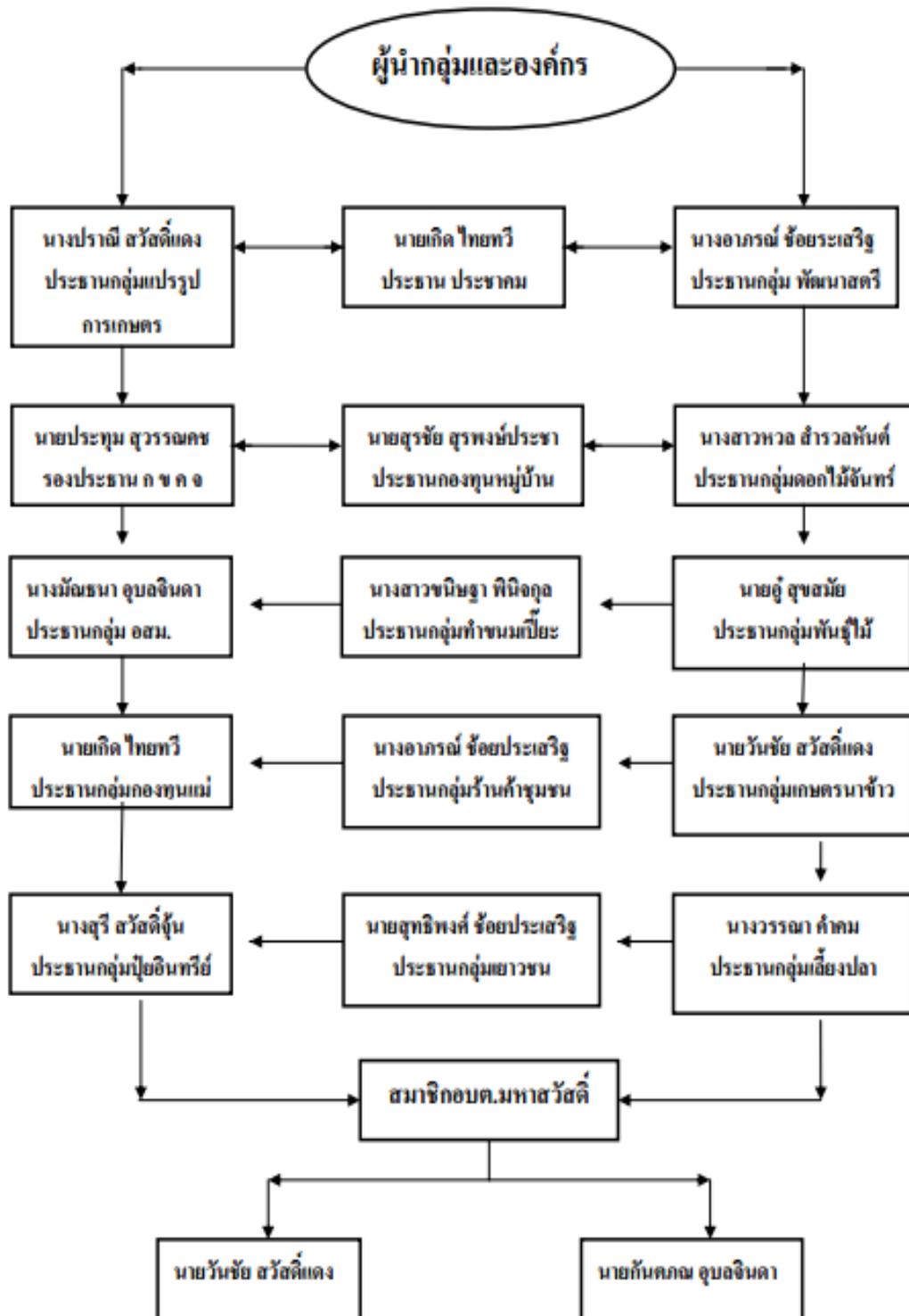
พ.ศ.2544 มีพื้นที่ทั้งหมด จำนวน 2,125 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ทำการเกษตร 1,500 ไร่ ที่อยู่อาศัย 625 ไร่ มีครัวเรือนทั้งหมด 189 ครัวเรือน จำนวนประชากรทั้งหมด 708 คน เป็นชาย 338 คน เป็นหญิง 370 คน

พ.ศ.2548 มีพื้นที่ทั้งหมด จำนวน 2,125 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ทำการเกษตร 1,500 ไร่ ที่อยู่อาศัย 625 ไร่ มีครัวเรือนทั้งหมด 198 ครัวเรือน จำนวนประชากรทั้งหมด 763 คน เป็นชาย 373 คน เป็นหญิง 390 คน

และปัจจุบันมีประชากรเพิ่มขึ้นคือ การเคหะเอื้ออาทรศาลายา ในพื้นที่ 5 ไร่ จำนวนประชากร 690 ครัวเรือน รวมหมู่บ้านมณฑลทอง รวมจำนวนประชากรทั้งหมด 1,597 คน

รูปภาพที่ 2.6 ฟัง โครงสร้างกรรมการชุมชนบ้านศาลาดิน

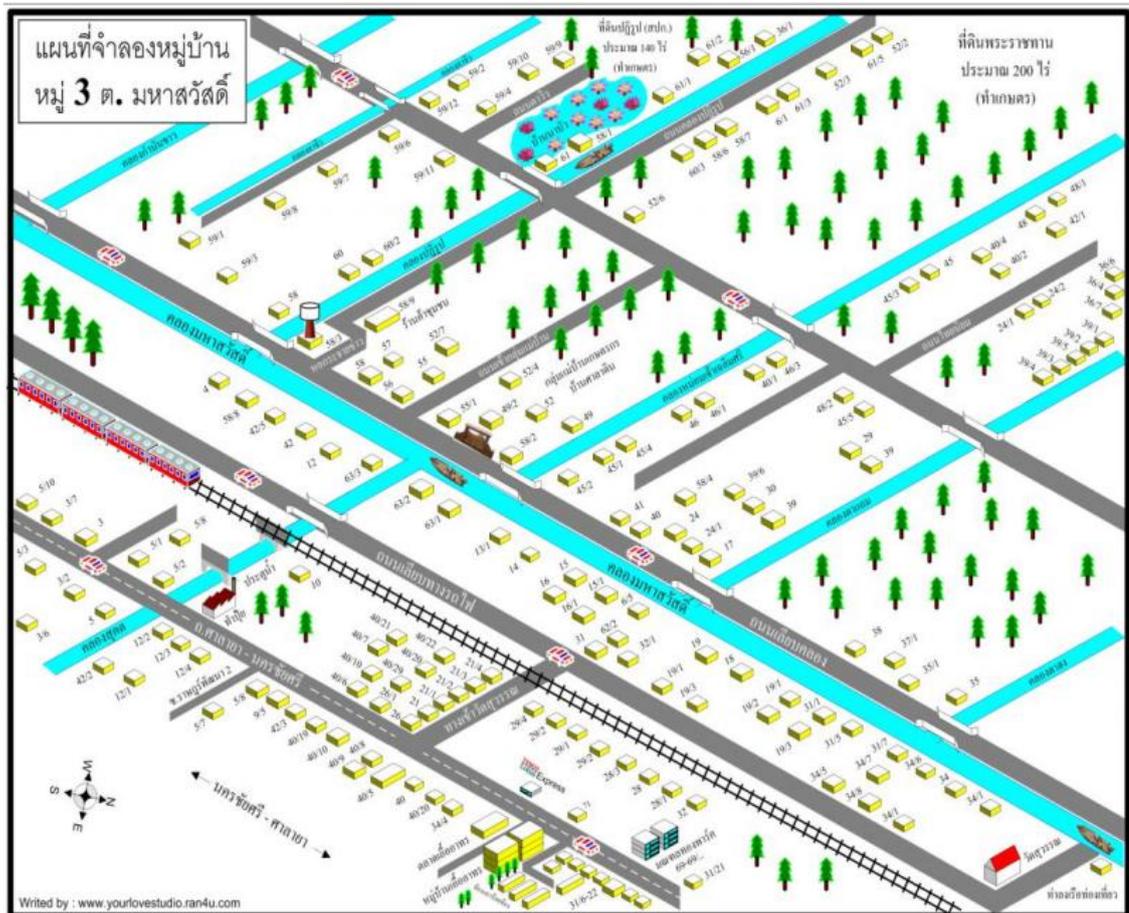
รูปภาพที่ 2.7 ฝั่งผู้นำกลุ่มและองค์กรชุมชนบ้านศาลาดิน

2.3.2 ประวัติความเป็นมาคลองมหาสวัสดิ์และบ้านศาลาดิน

คลองมหาสวัสดิ์เป็นคลองที่เริ่มต้นจากคลองลัดบางกรวยหรือคลองบางกอกน้อยไหลผ่านเป็นเส้นแบ่งเขตระหว่างอำเภอบางกรวยจังหวัดนนทบุรีกับเขตตลิ่งชันและเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานครผ่านอำเภอพุทธมณฑล ไปออกแม่น้ำท่าจีนที่ตำบลจี่วรายอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม รวมความยาว 28 กิโลเมตรคลองสายนี้เริ่มขุดตั้งแต่วันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2402 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อย่นระยะทางไปนมัสการพระปฐมเจดีย์ขุดแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2403 ถือเป็นคลองที่มีความกว้างที่สุดในสมัยนั้น คือ กว้าง 7 วาหรือ 14 เมตรเมื่อขุดคลองเสร็จนั้น รัชกาลที่ 4 โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาทิพากรวงศ์จับจองที่ดินว่างเปล่าสองฝั่งคลอง ชุมชนแรก ๆ ที่เข้ามาอยู่ได้แก่ชาวบ้านที่ย้ายมาจากริมแม่น้ำนครชัยศรี บริเวณดอนหวาย ดาวคะนอง บางเตย และชาวจีนที่มาขุดคลอง เจ้าพระยาทิพากรวงศ์ยังได้ให้สร้างศาลาสำหรับประชาชนพักเป็นระยะไปตามริมคลองทุก 100 เส้น เป็นศาลาเขียนตำรายารักษาโรคต่าง ๆ ติดไว้เป็นการกุศล ต่อมาเรียกกันว่า “ศาลายา” คือศาลาที่ 1-4 และ 6-7 ศาลาที่ 7 เรียกกันว่าศาลาดิน กับศาลาที่ 5 สร้างในการกุศลปลงศพคนของเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ เรียกกันว่า “ศาลาทำศพ” ปัจจุบันกลายเป็น “ศาลาธรรมสพน์” และเป็นชื่อแขวงกับสถานีรถไฟในเขตทวีวัฒนาของกรุงเทพมหานคร คลองมหาสวัสดิ์ยังมีประตูน้ำที่กรมชลประทานสร้างไว้ 2 ประตู คือประตูน้ำมหาสวัสดิ์ ด้านแม่น้ำท่าจีน และประตูน้ำฉิมพลี ด้านแม่น้ำเจ้าพระยา ปัจจุบันคลองสายนี้ยังคงเป็นเส้นทางสัญจรของชาวบ้านและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

รูปภาพที่ 2.8 คลองมหาสวัสดิ์ในปัจจุบัน

รูปภาพที่ 2.9แผนที่ชุมชนบ้านศาลาดิน

2.4 พิพิธภัณฑน์้ำมีชีวิต

พิพิธภัณฑน์้ำมีชีวิต ตั้งอยู่ที่หมู่ 3 บ้านศาลาดิน เป็นพิพิธภัณฑน์้ำที่แสดงถึงการจัดการน้ำของชุมชนตามแนวพระราชดำริ โดยริเริ่มมาจากในอดีตเมื่อ 10 ปีที่แล้ว คลองมหาสวัสดิ์ มีแต่ผักตบชวา และวัชพืช เกิดปัญหาน้ำเสียจากหมู่บ้านจัดสรร ขยะชุมชน สารเคมีจากภาคเกษตรกรรม และการขยายตัวของชุมชน ในปี พ.ศ. 2540 องค์การบริหารส่วนตำบลมหาสวัสดิ์และชาวบ้าน ได้ร่วมกัน เก็บผักตบชวาในลำคลองสายเล็กๆ แต่ก็ยังไม่สามารถกำจัดได้หมดเนื่องจาก วัชพืชเติบโตอย่างรวดเร็ว ต่อมาในปี พ.ศ. 2543 มีการเสนอแนวคิดทำแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงเกิดเป้าหมายที่จะฟื้นฟูคลองมหาสวัสดิ์อย่างจริงจังขึ้น โดยชุมชนบ้านศาลาดินได้น้อมนำแนวพระราชดำริมาเป็น “กรอบคิด” ในการแก้ปัญหา จัดทำเป็น “กรอบงาน” ที่มีกระบวนการชัดเจน และนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้บริหารจัดการน้ำชุมชน ดังนี้

กรอบคิด: แก้ปัญหาด้วยการพึ่งตนเอง ใช้ธรรมชาติแก้ธรรมชาติ โดยคำนึง ถึงความเหมาะสมกับพื้นที่ (ภูมิสังคม) ทำแล้วต้องไม่มีคนเสียประโยชน์ ลงมือ ทำและสร้างตัวอย่างความสำเร็จให้เกิดความยั่งยืน

กรอบงาน: เก็บข้อมูลและสรุปปัญหาที่แท้จริง โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยี เช่น แผนที่ภาพถ่ายจากดาวเทียม เครื่องระบุพิกัด (GPS) วางแผนงานและแนวคิด ที่เชื่อมโยงกับพื้นที่จริง ดำเนินการฟื้นฟูและปรับปรุงแหล่งน้ำ ดำรงชีวิตตาม หลักเศรษฐกิจพอเพียง ใช้ทฤษฎีใหม่สร้างรายได้อย่างยั่งยืน แล้วสามารถ ขยายผลความสำเร็จไปสู่พื้นที่อื่น เกิดเครือข่ายการทำงานร่วมกัน

จากการจัดการน้ำชุมชนตามแนวพระราชดำริที่ผ่านมาของชุมชนบ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุพทองมณฑล จังหวัดนครปฐม สามารถสรุปผลได้ดังต่อไปนี้

ก่อน	หลัง
การบริหารจัดการน้ำ	
<ul style="list-style-type: none"> • น้ำท่วมขังเป็นเวลานานและเน่าเสีย • สาคคลองสาขาตื้นเขินและตัน ไม่สามารถระบายน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ 	<ul style="list-style-type: none"> • ชุมชนและ อบต.มหาสวัสดิ์ มีส่วนร่วมบริหารจัดการน้ำ • ระบบน้ำในชุมชนไหลเวียนอย่างเป็นระบบ • คลองต่างๆ สามารถระบายน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ
คุณภาพน้ำ	
<p>ชุมชนประสบปัญหาน้ำเน่าเสีย ส่งกลิ่นเหม็น รวมถึงขยะและสิ่งปฏิกูลจากครัวเรือนทิ้งลงคลอง</p>	<ul style="list-style-type: none"> • คุณภาพน้ำด้านกายภาพดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เช่น สีของน้ำใสขึ้น • ไม่มีกลิ่นเหม็น ขยะตามลำคลองลดลง • สิ่งปฏิกูลจากครัวเรือนริมคลองลดลง เนื่องจากมีการติดตั้งถังดักไขมันในครัวเรือนริมคลองทุกหลังคาเรือน
ระบบนิเวศ	
<ul style="list-style-type: none"> • คลองมหาสวัสดิ์และคลองสาขาเต็มไปด้วยผักตบชวา เรือไม่สามารถสัญจรได้ • บางจุดในลำคลองไม่พบสัตว์น้ำอยู่อาศัย เนื่องจากน้ำเน่าเสีย • ริมคลองตลอดแนวคลองมหาสวัสดิ์และคลองสาขาเต็มไปด้วยหญ้ารก 	<ul style="list-style-type: none"> • เรือสามารถสัญจรได้โดยสะดวก เหลือเพียงแต่ผักตบชวาส่วนหนึ่งที่ลอยมาตามกระแสน้ำ • จำนวนสัตว์น้ำที่อยู่อาศัยในคลองต่างๆ เพิ่มขึ้น • ริมคลองทุกคลองดูสะอาดเรียบร้อย และมีไม้ยืนต้นซึ่งเป็นไม้ท้องถิ่นปลูกเป็นแนวตลอดสองฝั่งคลองมหาสวัสดิ์

รูปภาพที่ 2.10 สรุปผลการจัดการน้ำชุมชนตามแนวพระราชดำริที่ผ่านมาของชุมชนบ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุพทองมณฑล จังหวัดนครปฐม

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โสภิตา สุรินทะ.(2553) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำของประชาชน: กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรน้ำ และแหล่งน้ำในพื้นที่ ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำของประชาชน ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของ

ประชาชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของบุคคลในชุมชนแตกต่างกันตาม ตำแหน่งในคณะกรรมการจัดการน้ำ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำ ทักษะคิดในการจัดการน้ำ และความพึงพอใจในการจัดการน้ำ การศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ควรเน้นการพัฒนาการมีส่วนร่วมด้านกายภาพ ความคิด ด้านอารมณ์ และด้านความเป็นเจ้าของ 2) ภาครัฐและชุมชนควรร่วมมือจัดให้มีการทำประชาคมระหว่างหน่วยงานและประชาชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อร่วมกันจัดทำแผนชุมชน ก่อให้เกิดกระบวนการชุมชนที่ทำให้ชุมชนสามารถจัดการน้ำได้อย่างเหมาะสม 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้กับประชาชน โดยการจ้างแรงงานในพื้นที่เข้าร่วมงานกับโครงการของรัฐที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ เช่น ลอกท่อส่งน้ำ การจัดการพื้นที่ส่งน้ำ 4) ชุมชนควรมีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำ เช่น แหล่งน้ำในพื้นที่ วิกฤตการณ์น้ำ การหาทางป้องกันอย่างสม่ำเสมอ

อริศ แสงอาทิตย์.(2552) ได้ศึกษา การจัดการน้ำของชุมชนแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา บ้านสวนกล้วย ตำบลกกทอง อำเภอเมือง จังหวัดเลย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาของการจัดการน้ำในอดีต เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการน้ำในปัจจุบัน เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการน้ำของชุมชนบ้านสวนกล้วยในอนาคต ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านสวนกล้วยเป็นชุมชนต้นน้ำสามารถจัดการหาน้ำได้จากลำห้วย และตาน้ำซับธรรมชาติ นำมาผลิตน้ำประปาภูเขาใช้ในหมู่บ้าน มีการขยายพื้นที่เพาะปลูก การบุกรุก แล้วยางพื้นที่ป่าต้นน้ำทำให้ปริมาณน้ำตามธรรมชาติในลำห้วยลดลง ความสะอาดของน้ำ คุณภาพของน้ำไม่สามารถนำมาบริโภคได้ มีการใช้สารเคมีปนเปื้อนจากการทำเกษตรกรรมของทรัพยากรดิน น้ำป่าไม้และสัตว์ป่าถูกทำลาย จากการศึกษาวิจัยพบว่าชุมชนเข้าใจปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้นมีการระดมสมองในการจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมโดยดำเนินกิจกรรม โครงการปลูกต้นสัก จำนวน 300 ต้น เพื่อเป็นแนวเขตพื้นที่ป่าต้นน้ำให้มีการบุกรุกและปลูกหญ้าแฝกจำนวน 1,500 กอป้องกันการพังทลายของดินรอบสระน้ำเพื่อใช้อุปโภค บริโภค

การศึกษาวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการน้ำเป็นการชักชวนให้ชุมชนตระหนักถึงปัญหาและวิธีการแก้ไขการจัดการน้ำโดยชุมชนต้องการน้ำที่มีคุณภาพ ปริมาณที่เพียงพอ และการกระจายน้ำให้ครอบคลุมการใช้ประโยชน์ โดยชุมชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมจัดการน้ำตั้งแต่ การวางแผน การปฏิบัติ การกำกับติดตามและประเมินผล จากการจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านสวนกล้วย

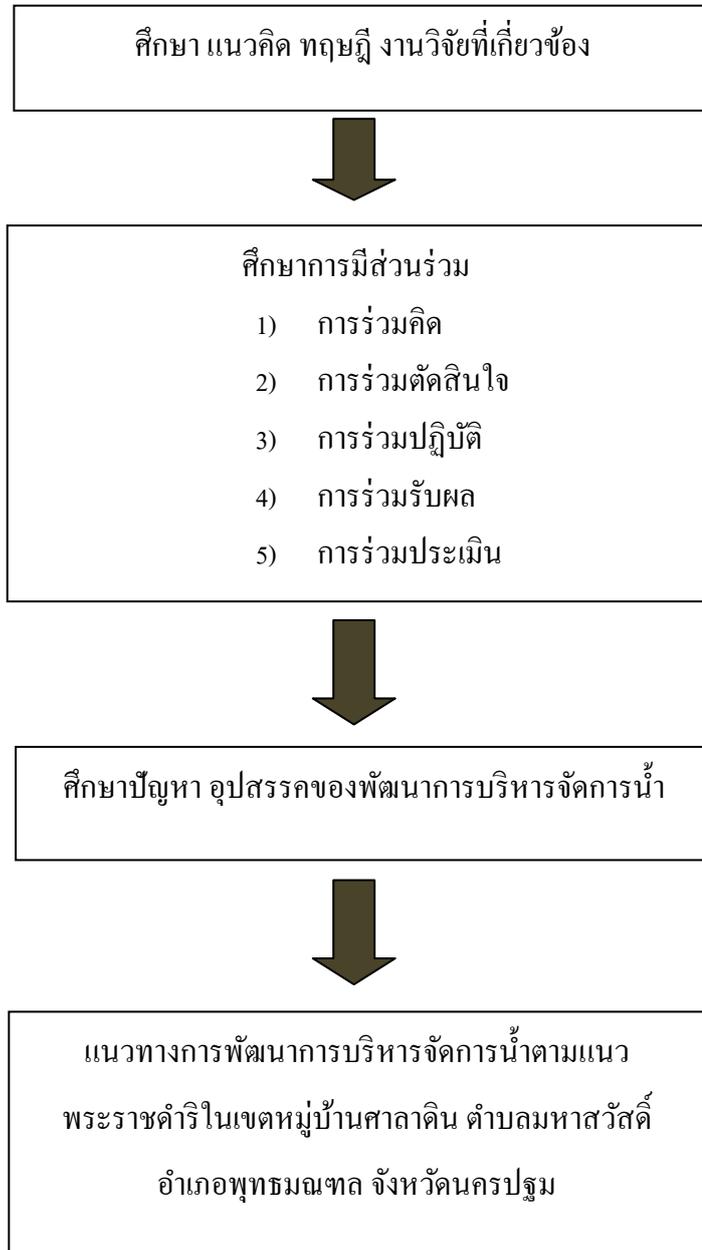
ภูเบศร์ เมืองมูล.(2551) ได้ศึกษา การศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรและแนวทางการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำของเกษตรกร กรณีศึกษาอ่างเก็บน้ำบ้านแม่สาใหม่ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการใช้น้ำ ความคิดเห็น

ของเกษตรกรต่อการจัดการน้ำ การมีส่วนร่วมและปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของเกษตรกรผู้ใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำบ้านแม่สาใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของเกษตรกรส่วนใหญ่คือ ขาดความรู้และความเข้าใจในการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตร การไม่สามารถทำด้วยตนเองได้ ควรมีหน่วยงานให้การสนับสนุน และขาดความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อย

แนวทางในการแก้ไขปัญหาแบบมีส่วนร่วม เกษตรกรเสนอความคิดเห็นดังนี้ ให้มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำอย่างเป็นรูปธรรม กลุ่มเกษตรกรต้องช่วยกันไกล่เกลี่ยปัญหาที่เกิดขึ้น และมีคนกลางเป็นผู้ใหญ่บ้าน การปลูกจิตสำนึกในการจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพให้กับเกษตรกร และให้มีการจัดตั้งกฎระเบียบขึ้นมาใช้ระหว่างกลุ่มเพื่อให้เกิดการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และบทลงโทษที่ชัดเจน

วรวิทย์ ทีปานนท์.(2551) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำในเขตชลประทานอ่างเก็บน้ำห้วยลิงโจนโครงการชลประทานยโสธร จังหวัดยโสธร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทาน ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทาน และศึกษาปัญหา ข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำชลประทาน ผลการศึกษาพบว่า ภาพรวมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำทุกกิจกรรมจะอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำทุกขั้นตอน พบว่ามี 3 ปัจจัย ได้แก่ สถานภาพภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ การเข้าร่วมประชุม และการได้รับประโยชน์จากการจัดการน้ำ ส่วนปัญหานั้นพบว่า เกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการน้ำชลประทานในระดับแปลงนา สมาชิกผู้ใช้น้ำไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบที่วางไว้ ขาดการประสานงานความรับผิดชอบ ข้อเสนอแนะจากการศึกษาคือ เจ้าหน้าที่ชลประทานต้องเข้ามาช่วยแนะนำติดตามอย่างใกล้ชิด ตลอดจนการวางแผนการใช้น้ำและตรวจสอบการส่งน้ำอย่างเคร่งครัด

2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

รูปภาพที่ 2.11 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย วิธีการศึกษา การศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตัวเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขั้นตอนการสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิธีประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณและวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาวิจัยเชิงปริมาณเป็นการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วม และวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่หมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

3.2 การศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ดังนี้

ทบทวนวรรณกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาจากหนังสือ บทความวิชาการ แนวคิด ทฤษฎีและวิทยานิพนธ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การมีส่วนร่วมของชุมชน

ศึกษาขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม จากงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

ศึกษาวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากกลุ่มตัวอย่าง โดยการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย

3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยมีดังนี้

3.3.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มดังนี้

- เชิงปริมาณ

กลุ่มที่ 1 ประชาชนทั่วไป คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป จำนวนทั้งสิ้น 1,597 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลมหาสวัสดิ์.2557)

- เชิงคุณภาพ

กลุ่มที่ 2 ผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่หมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 6 คน

3.3.2 กลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยคำนวณกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรคำนวณของทาโร ยามาเน่ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% จำนวนประชากรเท่ากับ 1,597 คน ได้ค่ากลุ่มตัวอย่างออกมา จำนวน 320 คนดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + [N(e)^2]}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างซึ่งกำหนดให้

แทนค่า	n	=	$\frac{N}{1 + N(e)^2}$
	n	=	$\frac{1,597}{1 + 1,597(0.05)^2}$
	n	=	320

3.3.3 การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากการสุ่มแบบบังเอิญ โดยวิธีการนำแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่างที่พบเจอแบบบังเอิญตามที่พักอาศัยบริเวณแหล่งน้ำของชุมชนในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ด้วยตนเอง

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการศึกษาทบทวนแนวคิด และทฤษฎีต่างๆ ดังนี้

3.4.1 แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระยะเวลาอยู่อาศัย

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ ซึ่งประกอบไปด้วย

แบบสอบถามด้านการร่วมคิด มีทั้งสิ้น 3 คำถาม ข้อคำถามเป็นแบบมาตราประเมินค่า (Rating Scale) ตามระดับของการประเมิน 5 ระดับ

แบบสอบถามด้านการร่วมตัดสินใจ มีทั้งสิ้น 2 คำถาม ข้อคำถามเป็นแบบมาตราประเมินค่า (Rating Scale) ตามระดับของการประเมิน 5 ระดับ

แบบสอบถามด้านการร่วมปฏิบัติ มีทั้งสิ้น 4 คำถาม ข้อคำถามเป็นแบบมาตราประเมินค่า (Rating Scale) ตามระดับของการประเมิน 5 ระดับ

แบบสอบถามด้านการร่วมรับผล มีทั้งสิ้น 3 คำถาม ข้อคำถามเป็นแบบมาตราประเมินค่า (Rating Scale) ตามระดับของการประเมิน 5 ระดับ

แบบสอบถามด้านการร่วมประเมิน มีทั้งสิ้น 3 คำถาม ข้อคำถามเป็นแบบมาตราประเมินค่า (Rating Scale) ตามระดับของการประเมิน 5 ระดับ

การให้คะแนนคำตอบของคำถามแต่ละข้อมีตัวเลือกคำตอบจำนวน 5 คำตอบ ซึ่งคำตอบข้อที่ 1-5 มีเกณฑ์ในการให้คะแนนดังต่อไปนี้

1) น้อย	ให้คะแนน	1
2) ค่อนข้างน้อย	ให้คะแนน	2
3) ปานกลาง	ให้คะแนน	3
4) ค่อนข้างมาก	ให้คะแนน	4
5) มาก	ให้คะแนน	5

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ

สำหรับเกณฑ์ในการแปลผลคะแนนระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้วิจัยได้นำค่าเฉลี่ยแต่ละแบบวัด มาแบ่งการแปลผลออกเป็น 5 ระดับของไลเคิร์ต (Likert's rating scale อ้างอิงใน กรมวิชาการ. 2545 : 61) ซึ่งมีการคำนวณเกณฑ์การวัดระดับคะแนนดังนี้

ตารางที่ 3.1 เกณฑ์การวัดระดับคะแนน

ระดับการมีส่วนร่วม	ค่าเฉลี่ย
มีส่วนร่วมมาก	4.21 – 5.00
มีส่วนร่วมค่อนข้างมาก	3.41 – 4.20
มีส่วนร่วมปานกลาง	2.61 – 3.40
มีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย	1.81 – 2.60
มีส่วนร่วมน้อย	1.00 – 1.80

3.4.2 แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ ใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้างของคำถาม โดยการสอบถามประเด็นด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ ประกอบด้วยโครงสร้างคำถามดังนี้

- 1) ด้านการร่วมคิดของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำ เป็นคำถามปลายเปิด
- 2) ด้านการร่วมตัดสินใจของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำ เป็นคำถามปลายเปิด
- 3) ด้านการร่วมปฏิบัติของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำ เป็นคำถามปลายเปิด
- 4) ด้านการร่วมรับผลของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำ เป็นคำถามปลายเปิด
- 5) ด้านการร่วมประเมินของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำ เป็นคำถามปลายเปิด

3.5 การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.5.1 การทดสอบความตรง(Validity)

โดยนำเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปหาค่าIOC จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน เพื่อทดสอบและแก้ไขให้มีความตรงด้านโครงสร้าง (Construct Validity) ความตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) ความตรงด้านภาษา (Verbal Validity)

3.5.2 การทดสอบความเที่ยง (Reliability)

ด้วยการนำเครื่องมือไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และนำไปทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.9465 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่าแบบสอบถามในการวิจัยมีความเชื่อมั่นสูง

3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

3.6.1 การแจกแบบสอบถาม

- 1) นำแบบสอบถามไปให้ผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง ตามสถานที่ต่างๆ ได้แก่ ชุมชน และที่พักอาศัย เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถทำความเข้าใจและมีโอกาสซักถามในประเด็นที่ไม่เข้าใจ
- 2) หลังจากที่ได้แบบสอบถามกลับมาทั้งหมด ดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม แล้วจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.6.2 การสัมภาษณ์

- 1) นำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ส่งไปถึงผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่หมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 6 คน
- 2) นัดวัน เวลา และสถานที่ ในการสัมภาษณ์
- 3) ดำเนินการสัมภาษณ์ โดยการบันทึกข้อมูล
- 4) หลังจากที่ได้เสร็จสิ้นการสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยดำเนินการทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.7 วิธีการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล

3.7.1. ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) เมื่อเก็บข้อมูลและรวบรวมข้อมูลได้ครบตามจำนวน คือ 320ชุด เรียบร้อยแล้ว จึงนำข้อมูลดังกล่าวมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม (Editing) แล้วดำเนินการลงรหัส (Codebook) จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์เชิงสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปมาตรฐาน (SPSS)

ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อบรรยายวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วม

คำถามปลายเปิด ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยวิธีการจำแนกและจัดระบบข้อมูล (Typology Analysis and Taxonomy Analysis) เป็นการนำข้อมูลที่ได้นำมาจำแนกและจัดหมวดหมู่ออกให้เป็นระบบ

3.7.2. ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Quality Analysis) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยวิธีการจำแนกและจัดระบบข้อมูล (Typology Analysis and Taxonomy Analysis) เป็นการนำข้อมูลที่ได้นำมาจำแนกและจัดหมวดหมู่ออกให้เป็นระบบ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ที่ใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นประชาชนทั่วไปจำนวน 320 คน และผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่หมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐมจำนวน 6 คน ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตามขั้นตอนต่างๆ โดยนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 4 ส่วน คือ 1) ข้อมูลทั่วไป 2) ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ 3) การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 4) ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ

4.1. ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ประชาชนทั่วไป คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม จำนวนทั้งสิ้น 320 คน และกลุ่มที่ 2 ผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่หมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวนทั้งสิ้น 6 คน ดังต่อไปนี้

4.1.1 กลุ่มตัวอย่างที่ 1

ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ และระยะเวลาอยู่อาศัย โดยมีผลการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 320 คน ได้ผลการศึกษา ดังนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ 1

(n = 320)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
<u>เพศ</u>		
ชาย	125	39.1
หญิง	195	60.9
<u>อายุ</u>		
15 – 30 ปี	95	29.7
31 – 45 ปี	113	35.3
46 – 60 ปี	96	30.0
60 ปีขึ้นไป	16	5.0
<u>ระยะเวลาในการอยู่อาศัยในพื้นที่หมู่บ้านศาลาดิน</u>		
น้อยกว่า 6 ปี	39	12.2
6 – 10 ปี	30	9.4
11 – 15 ปี	41	12.8
มากกว่า 15 ปี	210	65.6

จากตารางที่ 4.1 สามารถอธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ส่วนมากเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 60.9) รองลงมาเป็นเพศชาย (ร้อยละ 39.1) ส่วนมากมีอายุอยู่ระหว่าง 31 – 45 ปี (ร้อยละ 35.3) รองลงมาอยู่ระหว่าง 46 – 60 ปี (ร้อยละ 30.0) และกลุ่มตัวอย่างส่วนมากอยู่อาศัยในพื้นที่หมู่บ้านศาลาดินมากกว่า 15 ปี (ร้อยละ 65.6) เป็นส่วนมาก รองลงมาคือ 11 – 15 ปี (ร้อยละ 12.8)

4.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ 2

กลุ่มตัวอย่างที่ 2 มีจำนวนทั้งสิ้น 6 คน ผู้วิจัยได้กำหนดรหัสแทนชื่อดังนี้

ตารางที่ 4.2 แสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ 2

ตำแหน่งหน้าที่ในชุมชนหมู่บ้านศาลาดิน	รหัส
1. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 บ้านศาลาดิน, ประธานกลุ่มร้านค้าชุมชน	A1
2. สมาชิกอบต.มหาสวัสดิ์, ประธานกลุ่มเกษตรกร	A2
3. ประธานกลุ่มแปรรูปการเกษตร	A3
4. ผู้อาวุโสชุมชนบ้านศาลาดิน	A4
5. สมาชิกคณะกรรมการหมู่บ้านศาลาดิน	A5
6. ประธานกลุ่มเลี้ยงปลา	A6

4.2. ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ

ในการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำรินั้นได้แบ่งคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ 5 ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย (ดังตารางที่ 4.3)

ตารางที่ 4.3 แสดงการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ 5 ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย

การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	จัดลำดับ
ด้านการร่วมคิด	2.96	1.05	ปานกลาง	2
ด้านการร่วมตัดสินใจ	2.77	1.16	ปานกลาง	4
ด้านการร่วมปฏิบัติ	2.84	1.15	ปานกลาง	3
ด้านการร่วมรับผล	3.29	0.86	ปานกลาง	1
ด้านการร่วมประเมินผล	2.75	1.18	ปานกลาง	5
ภาพรวม	2.92	1.00	ปานกลาง	

การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำรินั้นได้แบ่งคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างในการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริออกเป็น 5 ระดับ คือ มีส่วนร่วมมาก มีส่วนร่วมค่อนข้างมาก มีส่วนร่วมปานกลาง มีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย และมีส่วนร่วมน้อย ดังแสดงในตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริแยกเป็นรายชื่อ ราชดำเนิน และ โดยภาพรวม

(n = 320)

การมีส่วนร่วมของชุมชน ต่อการบริหารจัดการน้ำ ตามแนวพระราชดำริ	ระดับการมีส่วนร่วม					x̄	S.D.	แปลผล
	น้อย	ค่อนข้าง น้อย	ปาน กลาง	ค่อนข้าง มาก	มาก			
ด้านการร่วมคิด						2.96	1.05	ปานกลาง
1.ท่านได้รู้เรื่องน้ำ ความสำคัญของน้ำ/แหล่งน้ำ การจัดการน้ำ และสิ่งแวดล้อม ในทุกโอกาส	21 (6.6)	85 (26.6)	141 (44.1)	17 (5.3)	56 (17.5)	3.01	1.13	ปานกลาง
2.ท่านเคยเสนอแนะวิธีการ จัดการน้ำหรือปัญหาข้อ บกพร่องต่างๆให้กับหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องในการบริหาร จัดการน้ำในชุมชนของท่าน	52 (16.3)	15 (4.7)	197 (61.6)	7 (2.2)	49 (15.3)	2.96	1.16	ปานกลาง
3.ท่านเคยได้มีการปรึกษาหารือ ร่วมหรือแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำ ในชุมชนของท่าน	37 (11.6)	71 (22.2)	132 (41.3)	39 (12.2)	41 (12.8)	2.93	1.15	ปานกลาง
ด้านการร่วมตัดสินใจ						2.77	1.16	ปานกลาง
4.ท่านเคยเข้าร่วมการประชุม ในระดับชุมชน หรือระดับ ประชุมวิชาการ หรือระดับ ประชาพิจารณ์เกี่ยวกับการ บริหารจัดการน้ำในชุมชนของ ท่าน	23 (7.2)	130 (40.6)	94 (29.4)	15 (4.7)	58 (18.1)	2.86	1.20	ปานกลาง

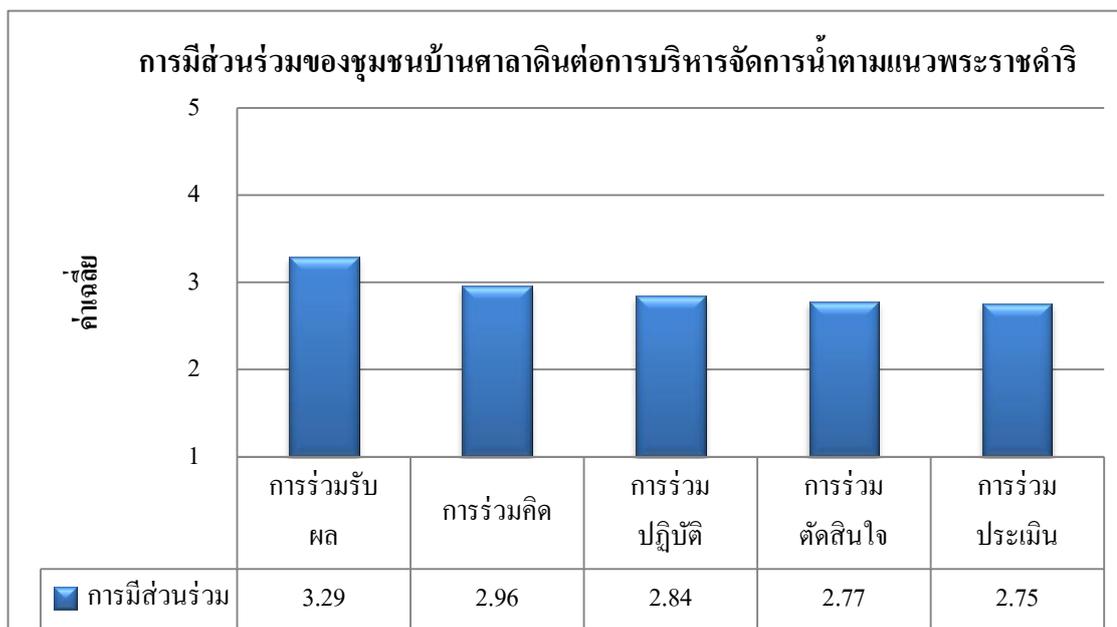
ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริแยกเป็นรายข้อ รายด้าน และโดยภาพรวม (ต่อ)

การมีส่วนร่วมของชุมชน ต่อการบริหารจัดการน้ำ ตามแนวพระราชดำริ	ระดับการมีส่วนร่วม					$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
	น้อย	ค่อนข้าง น้อย	ปาน กลาง	ค่อนข้าง มาก	มาก			
5.ท่านเคยร่วมตัดสินใจว่าควรทำอะไรหรือทำอะไรที่จะบริหารจัดการน้ำในชุมชนของท่าน	36 (11.3)	171 (53.4)	24 (7.5)	40 (12.5)	49 (15.3)	2.67	1.27	ปานกลาง
ด้านการร่วมปฏิบัติ						2.84	1.15	ปานกลาง
6.ท่านมีการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำในชุมชนของท่าน	21 (6.6)	156 (48.8)	47 (14.7)	48 (15.0)	48 (15.0)	2.83	1.22	ปานกลาง
7.ท่านชักชวนญาติพี่น้องเพื่อนบ้านของท่านให้มีส่วนร่วมกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำ	36 (11.3)	156 (48.8)	39 (12.2)	33 (10.3)	56 (17.5)	2.74	1.30	ปานกลาง
8.ท่านเข้าร่วมประชุมกลุ่มผู้ใช้ น้ำในชุมชนของท่าน	44 (13.8)	90 (28.1)	106 (33.1)	24 (7.5)	56 (17.5)	2.87	1.26	ปานกลาง
9.ท่านมีหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลแหล่งน้ำในชุมชนของท่าน	8 (2.5)	141 (44.1)	91 (28.4)	24 (7.5)	56 (17.5)	2.93	1.15	ปานกลาง
ด้านการร่วมรับผล						3.29	0.86	ปานกลาง
10.ท่านได้รับผลประโยชน์จากการบริหารจัดการน้ำในชุมชนของท่าน	21 (6.6)	41 (12.8)	154 (48.1)	63 (19.7)	41 (12.8)	3.19	1.03	ปานกลาง
11.ท่านใช้น้ำในชุมชนเพื่อการสัญจรเดินทาง	-	57 (17.8)	185 (57.8)	30 (9.4)	48 (15.0)	3.22	0.91	ปานกลาง
12.ท่านใช้น้ำในชุมชนเพื่อการอุปโภค บริโภค	-	64 (20.0)	93 (29.1)	114 (35.6)	49 (15.3)	3.46	0.98	ค่อนข้าง มาก

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริแยกเป็นรายชื่อ ราชดำเนิน และโดยภาพรวม (ต่อ)

การมีส่วนร่วมของชุมชน ต่อการบริหารจัดการน้ำ ตามแนวพระราชดำริ	ระดับการมีส่วนร่วม					$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
	น้อย	ค่อนข้าง น้อย	ปาน กลาง	ค่อนข้าง มาก	มาก			
ด้านการร่วมประเมิน						2.75	1.18	ปานกลาง
13.ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลของการบริหารจัดการน้ำในชุมชนของท่านให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	43 (13.4)	133 (41.6)	78 (24.4)	17 (5.3)	49 (15.3)	2.68	1.23	ปานกลาง
14.ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินงานติดตามการบริหารจัดการน้ำในชุมชนของท่าน	36 (11.3)	134 (41.9)	54 (16.9)	47 (14.7)	49 (15.3)	2.81	1.26	ปานกลาง
15.ท่านเคยเห็นหรือรับรู้รายงานและการนำเสนอผลการประเมินผลการบริหารจัดการน้ำของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	21 (6.6)	157 (49.1)	69 (21.6)	24 (7.5)	49 (15.3)	2.76	1.18	ปานกลาง
โดยภาพรวม						2.92	1.00	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.92$, S.D. = 1.00) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 5 ด้านยังพบว่าทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมดอีกด้วย โดยเรียงตามลำดับดังนี้ ด้านที่มากที่สุดคือด้านการร่วมรับผล ($\bar{X} = 3.29$, S.D. = 0.86) รองลงมาคือด้านการร่วมคิด ($\bar{X} = 2.96$, S.D. = 1.05) ด้านการร่วมปฏิบัติ ($\bar{X} = 2.84$, S.D. = 1.15) ด้านการร่วมตัดสินใจ ($\bar{X} = 2.77$, S.D. = 1.16) และลำดับสุดท้ายคือด้านการร่วมประเมิน ($\bar{X} = 2.75$, S.D. = 1.18) ดังรูปภาพที่ 4.1

รูปภาพที่ 4.1 ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านศาลาดินต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ

จากข้อมูลการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านศาลาดินต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริและยังสามารถพิจารณาข้อยในรายด้านทั้ง 5 ด้านดังต่อไปนี้

ด้านการร่วมคิด

การมีส่วนร่วมด้านการร่วมคิดนั้นพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.96, S.D. = 1.05$) เมื่อพิจารณาข้อยในรายข้อพบว่า เรื่องการได้รับรู้เรื่องน้ำ ความสำคัญของน้ำ/แหล่งน้ำ การจัดการน้ำ และสิ่งแวดล้อมในทุกโอกาส กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีส่วนร่วมที่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 44.1 รองลงมาคือมีส่วนร่วมที่ระดับค่อนข้างน้อย คิดเป็นร้อยละ 26.6

การเสนอแนะวิธีการจัดการน้ำหรือปัญหาข้อบกพร่องต่างๆให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการน้ำในชุมชน กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีส่วนร่วมที่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 61.1 รองลงมาคือมีส่วนร่วมที่ระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 16.3

การปรึกษาหารือหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำในชุมชน กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีส่วนร่วมที่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 41.3 รองลงมาคือมีส่วนร่วมที่ระดับค่อนข้างน้อย คิดเป็นร้อยละ 22.2

ด้านการร่วมตัดสินใจ

การมีส่วนร่วมด้านการร่วมตัดสินใจนั้นพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.77$, S.D. = 1.16) เมื่อพิจารณาข้อย่อยในรายชื่อพบว่า การเข้าร่วมการประชุมในระดับชุมชน หรือระดับประชุมวิชาการ หรือระดับประชาพิจารณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำในชุมชนกลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีส่วนร่วมที่ระดับค่อนข้างน้อย คิดเป็นร้อยละ 40.6 รองลงมาคือมีส่วนร่วมที่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 29.4

การร่วมตัดสินใจว่าควรทำอะไรหรือทำอย่างไรที่จะบริหารจัดการน้ำในชุมชน กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีส่วนร่วมที่ระดับค่อนข้างน้อย คิดเป็นร้อยละ 53.4 รองลงมาคือมีส่วนร่วมที่ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 15.3

ด้านการร่วมปฏิบัติ

การมีส่วนร่วมด้านการร่วมปฏิบัตินั้นพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.84$, S.D. = 1.15) เมื่อพิจารณาข้อย่อยในรายชื่อพบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำในชุมชน กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีส่วนร่วมที่ระดับค่อนข้างน้อย คิดเป็นร้อยละ 48.8 รองลงมาคือมีส่วนร่วมที่ระดับค่อนข้างมากและระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 15.0 เท่ากัน

การชักชวนญาติพี่น้องเพื่อนบ้านให้มามีส่วนร่วมกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำ กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีส่วนร่วมที่ระดับค่อนข้างน้อย คิดเป็นร้อยละ 48.8 รองลงมาคือมีส่วนร่วมที่ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 17.5

การเข้าร่วมประชุมกลุ่มผู้ใช้น้ำในชุมชน กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีส่วนร่วมที่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 33.1 รองลงมาคือมีส่วนร่วมที่ระดับค่อนข้างน้อย คิดเป็นร้อยละ 28.1

การมีหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลแหล่งน้ำในชุมชน กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีส่วนร่วมที่ระดับค่อนข้างน้อย คิดเป็นร้อยละ 44.1 รองลงมาคือมีส่วนร่วมที่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 28.4

ด้านการร่วมรับผล

การมีส่วนร่วมด้านการร่วมรับผลนั้นพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.29$, S.D. = 0.86) เมื่อพิจารณาข้อย่อยในรายชื่อพบว่า การได้รับผลประโยชน์จากการบริหารจัดการน้ำในชุมชน กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีส่วนร่วมที่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 48.1 รองลงมาคือมีส่วนร่วมที่ระดับค่อนข้างมาก คิดเป็นร้อยละ 19.7

การใช้น้ำในชุมชนเพื่อการสัญจรเดินทาง กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีส่วนร่วมที่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 57.8 รองลงมาคือมีส่วนร่วมที่ระดับค่อนข้างน้อย คิดเป็นร้อยละ 17.8

การใช้น้ำในชุมชนเพื่อการอุปโภค บริโภค กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีส่วนร่วมที่ระดับค่อนข้างมาก คิดเป็นร้อยละ 35.6 รองลงมาคือมีส่วนร่วมที่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 29.1

ด้านการร่วมประเพณี

การมีส่วนร่วมด้านการร่วมประเพณีนั้นพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.75$, S.D. = 1.18) เมื่อพิจารณาข้อย่อยในรายชื่อพบว่า การมีส่วนร่วมในการประเพณีผลของการบริหารจัดการน้ำในชุมชนให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีส่วนร่วมที่ระดับค่อนข้างน้อย คิดเป็นร้อยละ 41.6 รองลงมาคือมีส่วนร่วมที่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 24.4

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานติดตามการบริหารจัดการน้ำในชุมชน กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีส่วนร่วมที่ระดับค่อนข้างน้อย คิดเป็นร้อยละ 41.9 รองลงมาคือมีส่วนร่วมที่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 16.9

การได้เห็นหรือรับรู้รายงานและการนำเสนอผลการประเมินผลการบริหารจัดการน้ำของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีส่วนร่วมที่ระดับค่อนข้างน้อย คิดเป็นร้อยละ 49.1 รองลงมาคือมีส่วนร่วมที่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 21.6

4.3. การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำรินในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำรินั้นผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลการวิจัยจากแบบสัมภาษณ์ ซึ่งได้ดำเนินการสัมภาษณ์จากผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่หมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 6 คน ผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

4.3.1 การมีส่วนร่วมคิดต่อการบริหารจัดการน้ำของชุมชน

เมื่อประมาณ 10 ปีที่ผ่านมาก่อนหน้านี้ คลองมหาสวัสดิ์ซึ่งเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญของชุมชนเกิดมีปัญหาหน้าเฝ้าเสียเกิดขึ้น ทำให้ประชากรที่อาศัยแหล่งน้ำในการทำเกษตร ไม่สามารถใช้แหล่งน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด จึงเกิดการรวมตัวกันขึ้นมาของชาวบ้านร่วมกับประชากรหมู่บ้านอื่นๆที่ใช้แหล่งน้ำในคลองมหาสวัสดิ์เช่นเดียวกัน โดยในช่วงแรกเป็นการร่วมมือกันกำจัดขยะที่เกิดขึ้นในแม่น้ำ ได้แก่ ผักตบชวา ขยะมูลฝอย ขยะจากชุมชนที่พื้กอาศัย การมีส่วนร่วมกันคิดต่อการบริหารจัดการน้ำของชุมชนหมู่บ้านศาลาดินจึงเกิดขึ้นมาเป็นครั้งแรก

ในระยะต่อมาเริ่มมีการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ โดยการพัฒนาฟื้นฟูเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทางน้ำเกิดขึ้น จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบเกิดขึ้นด้วยความร่วมมือของชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐ โดยชุมชนได้มีการจัดตั้ง “กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ใช้น้ำบ้านศาลาดิน” ทำงานร่วมกับ หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ อบต.มหาสวัสดิ์ มูลนิธิอุทกพัฒน์ และสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (สสนก.)จนถึงปัจจุบัน (สรุปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A1, A2, A4)

4.3.2 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องการบริหารจัดการน้ำของชุมชน

ในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องการบริหารจัดการน้ำของชุมชนบ้านศาลาดินนั้น ใช้วิธีการประชุมเพื่อหาข้อสรุปในการตัดสินใจ ได้แก่ การประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน การประชุมกลุ่มผู้นำและองค์กร โดยคณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำกลุ่มและองค์กรจะเปรียบเสมือนตัวแทนของชาวบ้านในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาและการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งน้ำของชุมชนเอง และยังมีการประชุมใหญ่ที่เชิญชาวบ้านมาร่วมประชุมด้วยโดยดำเนินการจัดประชุมประมาณ 2-3 เดือนต่อครั้ง (สรุปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A1, A2, A3, A4)

4.3.3 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมในการบริหารจัดการน้ำของชุมชน

ในอดีตที่ผ่านมาการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำนั้นมุ่งเน้นไปที่การกำจัดผักตบชวา ในคลองมหาสวัสดิ์ และคลองย่อยสำคัญ ได้แก่ คลองปฏิรูป คลองยายมา คลองตาแถม เป็นต้น พบว่า การกำจัดผักตบชวานั้นเป็นเรื่องที่แก้ไขได้ยาก เนื่องจากผักตบชวานั้นเข้ามาในคลองมหาสวัสดิ์ทางแม่น้ำท่าจีน หรือแม่น้ำนครชัยศรี ซึ่งมีจำนวนมาก และแพร่ขยายพันธุ์ได้ง่าย ชุมชนจึงร่วมกันคิดวิธีการแก้ปัญหาผักตบชวาขึ้นมา โดยการดำเนินการในช่วงระยะแรก ชุมชนได้คิดวิธีการที่ให้ชาวบ้านเก็บผักตบชวาบริเวณหน้าบ้านขึ้นมา โดยชุมชนจะรับซื้อผักตบชวาที่ผ่านการตากแห้งและบดสับละเอียดแล้วจากชาวบ้านในกิโลกรัมละ 20 บาท จากนั้นนำมาผสมกับดินและส่วนประกอบอื่น บรรจุเป็นดินเกษตรสำหรับปลูกต้นไม้เพื่อจำหน่ายต่อไป ในการดำเนินการเช่นนี้ได้ดำเนินการสำเร็จเพียงระยะเวลาไม่นานก็เจอปัญหาอุปสรรค ได้แก่ ปัญหาการขาดทุน ปัญหาเรื่องชาวบ้านทำวัตถุคิบบอกมาไม่ได้คุณภาพที่ต้องการ ดังนั้น จึงต้องเลิกโครงการรับซื้อผักตบชวาไป (สรุปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A1, A2)

ในปัจจุบันการมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรมการบริหารจัดการน้ำของชุมชนนั้น ดำเนินการเป็นเชิงบูรณาการมากขึ้น เพราะหน่วยงานราชการเริ่มให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการแหล่งน้ำทั้งระบบทั่วประเทศ โดยชุมชนมีตัวแทนชุมชนบ้านศาลาดิน เข้าร่วมประชุม เสนอ

ปัญหาและข้อเสนอแนะกับกรมชลประทานอย่างต่อเนื่อง โดยส่งตัวแทนไปร่วมประชุม ครั้งละ 2 คน และในการทำกิจกรรมดูแลรักษาแหล่งน้ำ มีการจัดตั้ง“กลุ่มผู้ดูแลจัดการน้ำ” ของในชุมชนเอง ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น “กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ใช้น้ำบ้านศาลาดิน” ซึ่งเป็นนิติบุคคลที่ต้องตามกฎหมาย มีหน้าที่คอยตรวจวัดค่าของน้ำเพื่อรักษาระดับความสมบูรณ์ของแหล่งน้ำให้คงที่อยู่เสมอ โดยแบ่งงานกันทำ ใช้สมาชิกกลุ่มประมาณ 7 คนในการรับผิดชอบตรวจวัดค่าน้ำ

อีกกิจกรรมหนึ่งที่สำคัญในการดูแลรักษาแหล่งน้ำในปัจจุบันคือ การติดตั้งถังดักไขมัน ให้แก่บ้านเรือนที่อาศัยติดกับแหล่งน้ำ และปล่อยของเสียสู่แหล่งน้ำ ในกิจกรรมส่วนนี้ปัจจุบันได้ดำเนินการติดตั้งถังดักไขมันแล้ว กว่า 30 หลังคาเรือน อย่างไรก็ตามปัญหาเรื่องผักตบชวาที่เป็นปัญหาสำคัญก็ยังคงหาทางสรุปวิธีการที่ต้องยังไม่ได้ ชุมชนได้เพียงแค่คอยเฝ้าระวังดูแล โดยการระดมชาวบ้านมาร่วมกันเก็บในช่วงเทศกาลสำคัญ ภายใต้การดูแลของ “กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ใช้น้ำบ้านศาลาดิน” มีหน้าที่รับผิดชอบกำจัดผักตบชวาในแหล่งน้ำโดยการฉีดพ่นยาชนิดที่เป็นจุลินทรีย์ ไม่เป็นอันตรายต่อแหล่งน้ำ (สรุปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A1, A2, A3, A4, A5, A6)

4.3.4 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการบริหารจัดการน้ำของชุมชน

การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการบริหารจัดการน้ำของชุมชนนั้นพบว่า มีประชากรเพียง ร้อยละ 50 ที่ใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ โดยใช้น้ำเพื่อ ทำการเกษตร ได้แก่ นาบัว นาข้าว สวนผลไม้ เป็นต้น และมีประชากรเพียงส่วนน้อยที่ใช้แหล่งน้ำในการสัญจรเดินทาง เนื่องจากปัจจุบันประชากรใช้น้ำในการสัญจรเดินทางเป็นหลัก และประชากรไม่ใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค โดยนิยมใช้น้ำประปา และน้ำบาดานมากกว่า (สรุปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล A1, A2, A4, A6)

4.3.5 การมีส่วนร่วมในการประเมินผลของการบริหารจัดการน้ำของชุมชน

การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานของการบริหารจัดการน้ำของชุมชนบ้านศาลาดินนั้นพบว่า ยังขาดการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน เนื่องจากในการดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ นั้นมีความจำเป็นต้องใช้งบประมาณเพื่อดำเนินการทั้งสิ้น งบประมาณที่ถูกจัดสรรมาให้ชุมชนได้แก่ งบประมาณจากอบต.มหาสวัสดิ์ งบประมาณจากสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (สสนก.) และงบประมาณจากมูลนิธิอุทกพัฒน์ เป็นต้น ซึ่งผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโครงการของชุมชนจะเป็นผู้ทำหน้าที่ทำรายงานประเมินผลการดำเนินงานส่งให้หน่วยงานต่าง ๆ เหล่านี้ ซึ่งจากการลงพื้นที่ไม่พบข้อมูลในด้านการประเมินผลส่วนนี้ พบเพียงข้อมูลด้านข่าวสาร กิจกรรมโครงการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำ

4.4. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ

การแสดงความเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวข้องกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ ผลการวิเคราะห์ พบว่า

4.4.1 ปัญหาอุปสรรค

จากกลุ่มตัวอย่าง 320 ตัวอย่าง มีผู้ให้ข้อมูลด้าน ปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 17.5 โดยปัญหา อุปสรรคที่มีความถี่สูงสุด 3 อันดับแรกคือ ปัญหาน้ำเน่าเสียในคลองย่อย มีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 17 คน ปัญหาชาวบ้านจำนวนมากที่ยังไม่เคยรับรู้ข่าวสารและประโยชน์เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำในชุมชน มีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 15 คน และปัญหาการไม่ให้ความสนใจและไม่ใส่ใจกับฝักตบขวาในบริเวณหน้าบ้าน มีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 11 คน ตามลำดับ (ดังตารางที่ 4.5)

ตารางที่ 4.5 แสดงจำนวนของปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ

ปัญหา อุปสรรค	จำนวน (คน)
1. ปัญหาน้ำเน่าเสียในคลองย่อย ได้แก่ คลองปฏิรูป คลองยายมา และคลองตาแถม เป็นต้น โดยสังเกตจากการเมื่อสัมผัสน้ำขึ้นมาแล้วมีอาการผื่นคัน	17
2. มีชาวบ้านจำนวนมากที่ยังไม่เคยรับรู้ข่าวสารและประโยชน์เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำในชุมชนว่าควรทำอย่างไร จึงไม่ค่อยให้ความร่วมมือ	15
3. ปัญหาการไม่ให้ความสนใจและไม่ใส่ใจกับผักตบชวาในบริเวณหน้าบ้าน บางครั้งชาวบ้านแก้ปัญหาโดยการเฉี่ยให้ลอยไปติดที่บ้านอื่น เกิดปัญหาทะเลาะกันภายในชุมชน และระหว่างชุมชนข้างเคียงชุมชน	11
4. ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ในการดูแลรักษาแหล่งน้ำที่เพียงพอ ได้แก่ อุปกรณ์ตัดไขมันตามบ้านเรือน วัสดุอุปกรณ์กำจัดผักตบชวา	6
5. ปัญหาผู้ขับเรือนำเที่ยว ทำให้น้ำเซาะตลิ่งพัง	4
6. ยังมีโรงงาน ภาครัฐกิจเอกชน แอบปล่อยน้ำเสียลงสู่ลำคลอง	3

4.4.2 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ ผลการวิเคราะห์ พบว่ากลุ่มตัวอย่าง 320 ตัวอย่าง มีผู้ให้ข้อมูล 41 คน คิดเป็นร้อยละ 12.8 โดยข้อเสนอแนะที่มีความถี่สูงสุด 3 อันดับแรกคือ ชาวบ้านในชุมชนควรให้ความสำคัญกับปัญหาแหล่งน้ำของชุมชนมากกว่าในปัจจุบัน และร่วมมือร่วมใจกันดูแลรักษาแหล่งน้ำของชุมชน มีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 14 คน ควรเปิดประตูระบายน้ำในคลองย่อยให้น้ำได้ไหลเวียน เพื่อลดปัญหาน้ำเน่าเสีย มีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 11 คน และควรเน้นการประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึงมากกว่าเดิม ได้แก่การประกาศเสียงตามสายในเวลาที่เหมาะสม การเสนอข้อมูลแบบสัญจรตามบ้านเรือนในชุมชน มีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 9 คน ตามลำดับ (ดังตารางที่ 4.6)

ตารางที่ 4.6 แสดงจำนวนของข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ

ข้อเสนอแนะ	จำนวน (คน)
1. ชาวบ้านในชุมชนควรให้ความสำคัญกับปัญหาแหล่งน้ำของชุมชนมากกว่าในปัจจุบัน และร่วมมือร่วมใจกันดูแลรักษาแหล่งน้ำของชุมชน	14
2. ควรเปิดประตูระบายน้ำในคลองย่อยให้น้ำได้ไหลเวียน เพื่อลดปัญหาน้ำเน่าเสีย	11
3. ควรเน้นการประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึงมากกว่าเดิม ได้แก่การประกาศเสียงตามสายในเวลาที่เหมาะสม การเสนอข้อมูลแบบสัญจรตามบ้านเรือนในชุมชน	9
4. ไม่ใช่สารเคมีกำจัดวัชพืชนิดให้ผลรุนแรงในการฉีดพ่นผักตบชวาตามแหล่งน้ำ	6
5. ควรแก้ปัญหาเรื่องผักตบชวาอย่างจริงจังแบบบูรณาการ โดยจัดเป็นวาระแห่งชาติเรื่องการบริหารจัดการผักตบชวาในแม่น้ำลำคลอง	1

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุฑมณฑล จังหวัดนครปฐม” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุฑมณฑล จังหวัดนครปฐม และเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและนำเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุฑมณฑล จังหวัดนครปฐม

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ประชาชนทั่วไป คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุฑมณฑล จังหวัดนครปฐม มีจำนวนทั้งสิ้น 320 คน โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปโดยการหาค่าร้อยละ (Percentage) และการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ โดยการหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในการวิเคราะห์หาค่าทางสถิติทั้งหมดนี้ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล กลุ่มที่ 2 ผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่หมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุฑมณฑล จังหวัดนครปฐม ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 6 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยวิธีการจำแนกและจัดระบบข้อมูล (Typology Analysis and Taxonomy Analysis) เป็นการนำข้อมูลที่ได้นำมาจำแนกและจัดหมวดหมู่ออกให้เป็นระบบ

5.1. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

5.1.1 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยศึกษาวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพได้ผลการศึกษาดังนี้

ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่าระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.92$, S.D. = 1.00) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 5 ด้านยังพบว่าทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมดอีกด้วย โดยเรียงตามลำดับดังนี้

ด้านที่มากที่สุดคือด้านการร่วมรับผล ($\bar{X} = 3.29$, S.D. = 0.86) รองลงมาคือด้านการร่วมคิด ($\bar{X} = 2.96$, S.D. = 1.05) ด้านการร่วมปฏิบัติ ($\bar{X} = 2.84$, S.D. = 1.15) ด้านการร่วมตัดสินใจ ($\bar{X} = 2.77$, S.D. = 1.16) และลำดับสุดท้ายคือด้านการร่วมประเมิน ($\bar{X} = 2.75$, S.D. = 1.18)

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ยังขาดความร่วมมือจากชาวบ้านอีกจำนวนมาก เนื่องจากชาวบ้านไม่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารและประโยชน์ที่จะได้รับจากการบริหารจัดการน้ำ การดำเนินงานในปัจจุบันจึงเป็นภาระหน้าที่ของกลุ่มผู้นำชุมชนในพื้นที่เท่านั้น เนื่องจากปัจจุบันประชากรในชุมชนใช้ถนนในการสัญจรเดินทางเป็นหลัก โดยไม่จำเป็นต้องใช้แม่น้ำลำคลองในการเดินทางสัญจร และปัจจุบันพบว่ามีประชากรเพียงร้อยละ 50 ที่ใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำเพื่อทำการเกษตร

5.1.2 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและนำเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ได้ผลการศึกษาดังนี้

ปัญหา อุปสรรค

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหา อุปสรรคที่มีความถี่สูงสุด 3 อันดับแรกคือปัญหาน้ำเน่าเสียในคลองย่อย มีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 17 คน ปัญหาชาวบ้านจำนวนมากที่ยังไม่เคยรับรู้ข่าวสารและประโยชน์เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำในชุมชน มีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 15 คน และปัญหาการไม่ให้ความสนใจและไม่ใส่ใจกับผักตบชวาในบริเวณหน้าบ้าน มีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 11 คน ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะที่มีความถี่สูงสุด 3 อันดับแรกคือ ชาวบ้านในชุมชนควรให้ความสำคัญกับปัญหาแหล่งน้ำของชุมชนมากกว่าในปัจจุบัน และร่วมมือร่วมใจกันดูแลรักษาแหล่งน้ำของชุมชน มีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 14 คน ควรเปิดประตูระบายน้ำในคลองย่อยให้น้ำได้ไหลเวียน เพื่อลดปัญหาน้ำเน่าเสียมีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 11 คน และควรเน้นการประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึงมากกว่าเดิม ได้แก่การประกาศเสียงตามสายในเวลาที่เหมาะสม การเสนอข้อมูลแบบสัญจรตามบ้านเรือนในชุมชน มีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 9 คน ตามลำดับ

5.2. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์โดยการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 ทำให้ผู้วิจัยทราบถึงองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ การร่วมคิด การร่วมตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ การร่วมรับผล และการร่วมประเมิน ซึ่งเมื่อ 5 องค์ประกอบดังกล่าวรวมกันจึงเกิดเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนขึ้นมา การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นมิได้หมายถึงการให้ชาวบ้านเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาตามที่ผู้กำหนดขึ้นมาแต่หมายถึง การให้ชาวบ้านกลุ่มชุมชนร่วมกันคิดและตัดสินใจกำหนดทิศทางการพัฒนา ร่วมปฏิบัติตามแผนของกลุ่มหรือของชุมชนและรับประโยชน์ร่วมกัน โดยผู้นำชุมชนหรือหน่วยงานภาครัฐเป็นเพียงผู้สนับสนุน

ในศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐมครั้งนี้ ในเชิงปริมาณพบว่าระดับการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมอยู่ในเกณฑ์มีส่วนร่วมปานกลาง และยังพบว่ารายด้านทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมดอีกด้วย ได้แก่ 1) ชาวบ้านยังขาดการมีส่วนร่วมคิดต่อการบริหารจัดการน้ำของชุมชนเช่น ขาดความรู้ ข้อมูลข่าวสารในทุกโอกาส ชาวบ้านไม่มีโอกาสเสนอแนะวิธีการจัดการน้ำหรือปัญหาข้อบกพร่องต่างๆในการบริหารจัดการน้ำในชุมชนและการขาดการปรึกษาหารือหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำในชุมชน 2) ชาวบ้านยังขาดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องการบริหารจัดการน้ำของชุมชน เช่น การไม่มีส่วนร่วมประชุมในระดับชุมชนเพื่อร่วมตัดสินใจว่าควรทำอะไรหรือทำอย่างไรที่จะบริหารจัดการน้ำในชุมชน 3) ชาวบ้านยังขาดการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำของชุมชน เช่น การไม่เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆในชุมชนการไม่มีหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลแหล่งน้ำในชุมชน 4) ชาวบ้านยังขาดการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากแหล่งน้ำ เช่น การไม่เข้าใจถึงผลประโยชน์ทางอ้อมที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการน้ำของชุมชน อันได้แก่ การมีนักท่องเที่ยวมากขึ้นจากการ

ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเชิงเกษตรทำให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจในชุมชน โดยชาวบ้านบางคนคิดว่าตนเองไม่เคยใช้น้ำจากแหล่งน้ำเลยในการสัญจรเดินทางการอุปโภค บริโภคจึงไม่สนใจร่วมกิจกรรมกับชุมชน 5) ชาวบ้านยังขาดการมีส่วนร่วมในการประเมินผลของการบริหารจัดการน้ำของชุมชน โดยชาวบ้านไม่เคยได้เห็นหรือรับรู้รายงานการประเมินผลการบริหารจัดการน้ำเลย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวิทย์ ทีปานนท์.(2551) ซึ่งได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำในเขตชลประทานอ่างเก็บน้ำห้วยลิงโจน โครงการชลประทานยโสธร จังหวัดยโสธร ผลการศึกษาพบว่า ภาพรวมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำทุกกิจกรรมจะอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่าปัญหานั้นคือ เกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการน้ำชลประทานในระดับแปลงนา สมาชิกผู้ใช้น้ำไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบที่วางไว้ ขาดการประสานงานความรับผิดชอบ

สำหรับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มองค์กร ให้ข้อมูลการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐมนั้น ยังขาดความร่วมมือจากชาวบ้านอีกจำนวนมาก เนื่องจากชาวบ้านไม่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารและประโยชน์ที่จะได้รับจากการบริหารจัดการน้ำ การดำเนินงานในปัจจุบันจึงเป็นภาระหน้าที่ของกลุ่มผู้นำชุมชนในพื้นที่เท่านั้น เนื่องจากปัจจุบันประชากรในชุมชนใช้ถนนในการสัญจรเดินทางเป็นหลักโดยไม่จำเป็นต้องใช้แม่น้ำลำคลองในการเดินทางสัญจร และปัจจุบันพบว่ามีการเพาะปลูกเพียง 50 ไร่ที่ใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำเพื่อทำการเกษตรซึ่งสอดคล้องตรงกันกับข้อมูลเชิงปริมาณอีกด้วย

หลักในการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ คือการนำหลักการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ ได้แก่ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา เป็นบันได 3 ขั้นสู่ความสำเร็จดังนี้ 1) การเข้าใจ คือ การสร้างให้เกิดความเข้าใจในข้อมูลพื้นฐาน ด้วยการศึกษาข้อมูลทุกมิติของชุมชน ค้นหารากของปัญหา และรวบรวมองค์ความรู้ของโครงการพระราชดำริทั่วประเทศ 2) การเข้าถึง เป็นเรื่องการสื่อสารและสร้างการมีส่วนร่วม โดยมุ่งสื่อสารสร้างความเข้าใจและความมั่นใจกับชุมชน ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนามากที่สุด 3) การพัฒนา เป็นเรื่องของการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชน สร้างทีมพี่เลี้ยง การออกแบบหลักสูตรและแผนการพัฒนา การศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติของชุมชน รวมทั้งการให้ทีมพี่เลี้ยงให้คำแนะนำในชุมชน และติดตามสนับสนุนประเมินผลบันไดทั้ง 3 ขั้นนี้ มุ่งไปสู่การพัฒนาให้ชุมชนมีความเป็นเจ้าของและนำไปสู่ความยั่งยืนในที่สุด

ดังนั้นแล้ว หากชาวบ้าน ชุมชนหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ ยังขาดการมีส่วนร่วมที่ดีแล้วจะเป็นการยากที่จะพัฒนาการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริให้มุ่งไปสู่การ

พัฒนาให้ชุมชนหมู่บ้านศาลาคิน ไปสู่ความยั่งยืนได้ จึงควรต้องเร่งหาทางแก้ไขพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนให้มีเกณฑ์ที่สูงขึ้นต่อไป

5.3. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาคิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

5.3.1 ข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติ

จากผลการวิจัยพบว่าระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางชุมชนจึงจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยใช้หลักเกณฑ์การมีส่วนร่วมทั้ง 5 ด้านดังต่อไปนี้

1) การมีส่วนร่วมคิดต่อการบริหารจัดการน้ำของชุมชน

ได้แก่ การให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร ความสำคัญของน้ำ/แหล่งน้ำ การจัดการน้ำ และสิ่งแวดล้อมในทุกโอกาส การเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเสนอแนะวิธีการจัดการน้ำหรือปัญหาข้อบกพร่องต่างๆในการบริหารจัดการน้ำในชุมชนและการปรึกษาหารือร่วมหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำในชุมชน

2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องการบริหารจัดการน้ำของชุมชน

ได้แก่ การจัดการประชุมในระดับชุมชน หรือระดับประชุมวิชาการ หรือระดับประชาพิจารณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำในชุมชน เพื่อร่วมตัดสินใจว่าควรทำอะไรหรือทำอะไรที่จะบริหารจัดการน้ำในชุมชน

3) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมในการบริหารจัดการน้ำของชุมชน

ได้แก่ การเชิญชวนให้ชาวบ้านเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำในชุมชนการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลแหล่งน้ำในชุมชน

4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากแหล่งน้ำ

โดยการชี้แจงให้ชาวบ้านเห็นถึงผลประโยชน์จากการบริหารจัดการน้ำทั้งทางตรงและทางอ้อม ผลประโยชน์ทางตรงได้แก่ การใช้น้ำในชุมชนเพื่อการสัญจรเดินทางการใช้น้ำในชุมชนเพื่อการอุปโภค บริโภคส่วนผลประโยชน์ทางอ้อมได้แก่ การมีนักท่องเที่ยวมากขึ้นจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเชิงเกษตรทำให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจในชุมชน

5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลของการบริหารจัดการน้ำของชุมชน

ได้แก่ การให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการประเมินผลของการบริหารจัดการน้ำในชุมชนเอง และมีส่วนร่วมในการประเมินผลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานติดตามการบริหารจัดการน้ำในชุมชนซึ่งชาวบ้านควรได้เห็นหรือรับรู้รายงานการประเมินผลการบริหารจัดการน้ำในทุกโอกาส

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ โดยทำแนวทางจากปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมจากผลการวิจัยนี้ไปพัฒนาต่อไป
- 2) ควรที่จะศึกษาการพัฒนาารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริต่อไป

การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม

COMMUNITY PARTICIPATION IN WATER MANAGEMENT UNDER THE ROYAL INITIATIVE : CASE STUDY OF SALADIN COMMUNITY, PUTHAMONTHON DISTRICT, NAKHON PATHOM

ชญพล ทองเข้ม 5638145 SHPP/M

ร.ป.ม. (นโยบายสาธารณะและการจัดการภาครัฐ)

คณะกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : สมศักดิ์ อมรสิริพงษ์, Ph.D., สมบูรณ์ ศิริสรรหิรัญ, Ph.D., กฤษณ์ รักษาติเจริญ, Ph.D.

บทสรุปแบบสมบูรณ์

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

น้ำเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อชีวิตคน พืช และสัตว์มากที่สุดแต่ก็มีค่าน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ น้ำเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์และเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสิ่งมีชีวิตทั้งหลายความสำคัญของทรัพยากรน้ำนั้นมีมากมายอันได้แก่ ใช้สำหรับการบริโภคและอุปโภค เพื่อดื่มกิน ประกอบอาหาร ชำระร่างกาย ทำความสะอาด ใช้สำหรับการเกษตร ได้แก่ การเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ แหล่งน้ำเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ ประโยชน์ทางด้านอุตสาหกรรม ต้องใช้น้ำในกระบวนการผลิต ล้างของเสีย หล่อเครื่องจักร และระบายความร้อน การทำนาเกลือโดยการระเหยน้ำเค็มจากทะเล หรือระเหยน้ำที่ใช้ละลายเกลือสินเธาว์ การใช้น้ำเป็นแหล่งพลังงานในการผลิตกระแสไฟฟ้าเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ แม่น้ำ ลำคลอง ทะเล มหาสมุทร เป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน น้ำยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทัศนียภาพของริมฝั่งทะเล และแหล่งน้ำที่ใสสะอาดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวของมนุษย์อีกด้วย

น้ำจึงมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม หากปล่อยให้แหล่งน้ำเน่าเสียแล้ว จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ เป็นแหล่งแพร่ระบาดของเชื้อโรค เช่น

อหิวาตกโรค บิด ท้องเสีย เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงนำโรคต่าง ๆ ทำให้เกิดปัญหาหมอลพิษต่อดิน น้ำ และอากาศ ทำให้เกิดเหตุรำคาญ เช่น กลิ่นเหม็นของน้ำโสโครก ทำให้เกิดการสูญเสียทัศนียภาพ เกิดสภาพที่ไม่น่าดู เช่น สภาพน้ำที่มีสีดำคล้ำไปด้วยขยะ และสิ่งปฏิกูล ทำให้เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจ เช่น การสูญเสียพันธุ์ปลาบางชนิดจำนวนสัตว์น้ำลดลง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศในระยะยาว เป็นต้น

ชุมชนบ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม แต่เดิมมีอาชีพทำนาเพียงอย่างเดียวปีละครั้ง เป็นสาเหตุให้เกษตรกรยากจน ขาดที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทราบถึงปัญหา จึงได้พระราชทานที่ดินส่วนพระองค์ให้กับเกษตรกร จำนวน 1,009 ไร่ เมื่อปี พ.ศ. 2518 โดยมีสำนักงานปฏิรูปที่ดินเป็นผู้ดูแลและ จัดรูปที่ดินให้เกษตรกรแปลงละ 20 ไร่ ให้เกษตรกรเข้าทำกินได้ในปี พ.ศ. 2520 และพระราชทานการทำเกษตรผสมผสาน ชุมชนบ้านศาลาดิน จึงมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

เมื่อมีประชาชนอาศัยอยู่มากตามริมคลองก็จะสร้างปัญหาโดยการปล่อยน้ำเสียและสิ่งปฏิกูลจากครัวเรือน แต่คลองมหาสวัสดิ์ ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ชาวบ้านที่อาศัยริมคลองมหาสวัสดิ์ยังมีจำนวนไม่มากนัก บ้านเรือนยังน้อยอยู่ ชาวบ้านส่วนใหญ่มีความรักและห่วงใยในลำคลองมหาสวัสดิ์เป็นอย่างยิ่ง ตามที่ผู้วิจัยเคยลงพื้นที่วันที่ 14 พฤษภาคม 2557 นี้ ผู้วิจัยได้สังเกตบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงสังเกตเห็นว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ เป็นผู้ที่มิระเบียบวินัยที่ดี ได้เรียนรู้เรื่องการจัดการน้ำ ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ชุมชนมีการศึกษาพัฒนาและการจัดการทรัพยากรแหล่งน้ำให้อุดมสมบูรณ์ เพื่อให้มีน้ำกินน้ำใช้ และเพาะปลูกทางการเกษตร ส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเชิงเกษตรเกิดขึ้นมาในชุมชน

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริของชาวตำบลมหาสวัสดิ์ เกิดจากความร่วมมือ ร่วมใจของคนในชุมชนที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีการบริหารจัดการที่ดี ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้าน หรือความสัมพันธ์ของคนในชุมชน การให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชน โดยแต่ละคนมีอำนาจหน้าที่ที่แตกต่างกันออกไป ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุฑมณฑล จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและนำเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุฑมณฑล จังหวัดนครปฐม

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา
ต้องการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุฑมณฑล จังหวัดนครปฐมครั้งนี้มุ่งศึกษาภายใต้หลักการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” โดยศึกษาการมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ ได้แก่ การร่วมคิด การร่วมตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ การร่วมรับผล และการร่วมประเมิน
2. ด้านพื้นที่
ขอบเขตด้านพื้นที่ผู้วิจัยจะศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุฑมณฑล จังหวัดนครปฐม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุฑมณฑล จังหวัดนครปฐม
2. ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรคการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุฑมณฑล จังหวัดนครปฐม
3. สามารถนำแนวทางการพัฒนาจากการวิจัยไปช่วยพัฒนาชุมชนอื่นต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ประชาชนทั่วไป คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุฑมณฑล จังหวัดนครปฐม มีจำนวนทั้งสิ้น 320 คน โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บ

รวบรวมข้อมูล เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปโดยการหาร้อยละ (Percentage) และการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ โดยการหาร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในการวิเคราะห์หาค่าทางสถิติทั้งหมดนี้ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล กลุ่มที่ 2 ผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่หมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 6 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล นำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยวิธีการจำแนกและจัดระบบข้อมูล (Typology Analysis and Taxonomy Analysis) เป็นการนำข้อมูลที่ได้นำมาจำแนกและจัดหมวดหมู่ ออกให้เป็นระบบ

ผลการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยศึกษาวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ได้ผลการศึกษา ดังนี้

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.92$, S.D. = 1.00) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 5 ด้านยังพบว่าทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมดอีกด้วย โดยเรียงตามลำดับดังนี้ ด้านที่มากที่สุดคือด้านการร่วมรับผล ($\bar{X} = 3.29$, S.D. = 0.86) รองลงมาคือด้านการร่วมคิด ($\bar{X} = 2.96$, S.D. = 1.05) ด้านการร่วมปฏิบัติ ($\bar{X} = 2.84$, S.D. = 1.15) ด้านการร่วมตัดสินใจ ($\bar{X} = 2.77$, S.D. = 1.16) และลำดับสุดท้ายคือด้านการร่วมประเมิน ($\bar{X} = 2.75$, S.D. = 1.18)

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ยังขาดความร่วมมือจากชาวบ้านอีกจำนวนมาก เนื่องจากชาวบ้านไม่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารและประโยชน์ที่จะได้รับจากการบริหารจัดการน้ำ การดำเนินงานในปัจจุบันจึงเป็นภาระหน้าที่ของกลุ่มผู้นำชุมชนในพื้นที่เท่านั้น เนื่องจากปัจจุบันประชากรในชุมชนใช้ถนนในการสัญจรเดินทางเป็นหลักโดยไม่จำเป็นต้องใช้แม่น้ำลำคลองในการเดินทางสัญจร และปัจจุบันพบว่ามีประชากรเพียงร้อยละ 50 ที่ใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำเพื่อทำการเกษตร

2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและนำเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ได้ผลการศึกษาดังนี้

ปัญหา อุปสรรค

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหา อุปสรรคที่มีความถี่สูงสุด 3 อันดับแรกคือ ปัญหาน้ำเน่าเสียในคลองย่อย มีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 17 คน ปัญหาชาวบ้านจำนวนมากที่ยังไม่เคยรับรู้ข่าวสารและประโยชน์เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำในชุมชน มีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 15 คน และปัญหาการไม่ให้ความสนใจและไม่ใส่ใจกับฝักตบขวาในบริเวณหน้าบ้าน มีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 11 คน ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะที่มีความถี่สูงสุด 3 อันดับแรกคือ ชาวบ้านในชุมชนควรให้ความสำคัญกับปัญหาแหล่งน้ำของชุมชนมากกว่าในปัจจุบัน และร่วมมือร่วมใจกันดูแลรักษาแหล่งน้ำของชุมชน มีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 14 คน ควรเปิดประตูระบายน้ำในคลองย่อยให้น้ำได้ไหลเวียนเพื่อลดปัญหาน้ำเน่าเสีย มีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 11 คน และควรเน้นการประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึงมากกว่าเดิม ได้แก่การประกาศเสียงตามสายในเวลาที่เหมาะสม การเสนอข้อมูลแบบสัญจรตามบ้านเรือนในชุมชน มีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 9 คน ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์โดยการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 ทำให้ผู้วิจัยทราบถึงองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ การร่วมคิด การร่วมตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ การร่วมรับผล และ การร่วมประเมิน ซึ่งเมื่อ 5 องค์ประกอบดังกล่าวรวมกันจึงเกิดเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนขึ้นมา การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นมิได้หมายถึงการให้ชาวบ้านเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาตามที่ผู้กำหนดขึ้นมาแต่หมายถึง การให้ชาวบ้าน กลุ่ม ชุมชน ร่วมกันคิดและตัดสินใจกำหนดทิศทาง การร่วมปฏิบัติตามแผนของกลุ่มหรือของชุมชนและรับประโยชน์ร่วมกัน โดยผู้นำชุมชนหรือหน่วยงานภาครัฐเป็นเพียงผู้สนับสนุน

ในศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐมครั้งนี้ ในเชิงปริมาณพบว่าระดับการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมอยู่ในเกณฑ์มีส่วนร่วมปานกลาง และยังพบว่ารายด้านทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมดอีกด้วย ได้แก่ 1) ชาวบ้านยังขาดการมีส่วนร่วมคิดต่อการบริหารจัดการน้ำของชุมชนเช่น ขาดความรู้ ข้อมูลข่าวสารในทุกโอกาส ชาวบ้านไม่มีโอกาสเสนอแนะ

วิธีการจัดการน้ำหรือปัญหาข้อบกพร่องต่างๆในการบริหารจัดการน้ำในชุมชน และการขาดการปรึกษาหารือหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำในชุมชน 2) ชาวบ้านยังขาดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องการบริหารจัดการน้ำของชุมชน เช่น การไม่มีส่วนร่วมประชุมในระดับชุมชนเพื่อร่วมตัดสินใจว่าควรทำอะไรหรือทำอย่างไรที่จะบริหารจัดการน้ำในชุมชน 3) ชาวบ้านยังขาดการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำของชุมชน เช่น การไม่เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆในชุมชน การไม่มีหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลแหล่งน้ำในชุมชน 4) ชาวบ้านยังขาดการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากแหล่งน้ำ เช่น การไม่เข้าใจถึงผลประโยชน์ทางอ้อมที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการน้ำของชุมชน อันได้แก่ การมีนักท่องเที่ยวมากขึ้นจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเชิงเกษตร ทำให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจในชุมชน โดยชาวบ้านบางคนคิดว่าตนเองไม่เคยใช้น้ำจากแหล่งน้ำเลยในการสัญจรเดินทาง การอุปโภค บริโภค จึงไม่สนใจร่วมกิจกรรมกับชุมชน 5) ชาวบ้านยังขาดการมีส่วนร่วมในการประเมินผลของการบริหารจัดการน้ำของชุมชน โดยชาวบ้านไม่เคยได้เห็นหรือรับรู้รายงานการประเมินผลการบริหารจัดการน้ำเลย

สำหรับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มองค์กร ให้ข้อมูลการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐมนั้น ยังขาดความร่วมมือจากชาวบ้านอีกจำนวนมาก เนื่องจากชาวบ้านไม่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารและประโยชน์ที่จะได้รับจากการบริหารจัดการน้ำ การดำเนินงานในปัจจุบันจึงเป็นภาระหน้าที่ของกลุ่มผู้นำชุมชนในพื้นที่เท่านั้น เนื่องจากปัจจุบันประชากรในชุมชนใช้น้ำในการสัญจรเดินทางเป็นหลักโดยไม่จำเป็นต้องใช้แม่น้ำลำคลองในการเดินทางสัญจร และปัจจุบันพบว่ามิประชากรเพียง ร้อยละ 50 ที่ใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำเพื่อทำการเกษตร ซึ่งสอดคล้องตรงกันกับข้อมูลเชิงปริมาณอีกด้วย

หลักในการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ คือการนำหลักการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ ได้แก่ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา เป็นบันได 3 ขั้นสู่ความสำเร็จดังนี้ 1) การเข้าใจ คือ การสร้างให้เกิดความเข้าใจในข้อมูลพื้นฐาน ด้วยการศึกษาข้อมูลทุกมิติของชุมชน ค้นหารากของปัญหา และรวบรวมองค์ความรู้ของโครงการพระราชดำริทั่วประเทศ 2) การเข้าถึง เป็นเรื่องการสื่อสารและสร้างการมีส่วนร่วม โดยมุ่งสื่อสารสร้างความเข้าใจและความมั่นใจกับชุมชน ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนามากที่สุด 3) การพัฒนา เป็นเรื่องของการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชน สร้างทีมพี่เลี้ยง การออกแบบหลักสูตรและแผนการพัฒนา การศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติของชุมชน รวมทั้งการให้ทีมพี่เลี้ยงให้คำแนะนำในชุมชน และติดตามสนับสนุนประเมินผล บันไดทั้ง 3 ขั้นนี้ มุ่งไปสู่การพัฒนาให้ชุมชนมีความเป็นเจ้าของและนำไปสู่ความยั่งยืนในที่สุด

ดังนั้นแล้ว หากชาวบ้าน ชุมชนหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ ยังขาดการมีส่วนร่วมที่ดีแล้วจะเป็นการยากที่จะพัฒนาการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริให้มุ่งไปสู่การพัฒนาให้ชุมชนหมู่บ้านศาลาดิน ไปสู่ความยั่งยืนได้ จึงควรต้องเร่งหาทางแก้ไขพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนให้มีเกณฑ์ที่สูงขึ้นต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

1. ข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติ

จากผลการวิจัยพบว่าระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ชุมชนจึงจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยใช้หลักเกณฑ์การมีส่วนร่วมทั้ง 5 ด้านดังต่อไปนี้

1) การมีส่วนร่วมคิดต่อการบริหารจัดการน้ำของชุมชน

ได้แก่ การให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร ความสำคัญของน้ำ/แหล่งน้ำ การจัดการน้ำ และสิ่งแวดล้อมในทุกโอกาส การเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเสนอแนะวิธีการจัดการน้ำหรือปัญหาข้อบกพร่องต่างๆในการบริหารจัดการน้ำในชุมชน และการปรึกษาหารือร่วมหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำในชุมชน

2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องการบริหารจัดการน้ำของชุมชน

ได้แก่ การจัดการประชุมในระดับชุมชน หรือระดับประชุมวิชาการ หรือระดับประชาพิจารณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำในชุมชน เพื่อร่วมตัดสินใจว่าควรทำอะไรหรือทำอย่างไรที่จะบริหารจัดการน้ำในชุมชน

3) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมในการบริหารจัดการน้ำของชุมชน

ได้แก่ การเชิญชวนให้ชาวบ้านเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำในชุมชน การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลแหล่งน้ำในชุมชน

4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากแหล่งน้ำ

โดยการชี้แจงให้ชาวบ้านเห็นถึงผลประโยชน์จากการบริหารจัดการน้ำทั้งทางตรงและทางอ้อม ผลประโยชน์ทางตรงได้แก่ การใช้น้ำในชุมชนเพื่อการสัญจรเดินทาง การใช้น้ำในชุมชน

เพื่อการอุปโภค บริโภค ส่วนผลประโยชน์ทางอ้อมได้แก่ การมีนักท่องเที่ยวมากขึ้นจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเชิงเกษตร ทำให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจในชุมชน

5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลของการบริหารจัดการน้ำของชุมชน

ได้แก่ การให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการประเมินผลของการบริหารจัดการน้ำในชุมชนเอง และมีส่วนร่วมในการประเมินผลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานติดตามการบริหารจัดการน้ำในชุมชน ซึ่งชาวบ้านควรได้เห็นหรือรับรู้รายงานการประเมินผลการบริหารจัดการน้ำในทุกโอกาส

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ โดยทำแนวทางจากปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมจากผลการวิจัยนี้ไปพัฒนาต่อไป

2) ควรที่จะศึกษาการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริต่อไป

COMMUNITY PARTICIPATION IN WATER MANAGEMENT UNDER THE
ROYAL INITIATIVE : CASE STUDY OF SALADIN COMMUNITY,
PUTHAMONTHON DISTRICT, NAKHON PATHOM

THANYAPHON THONGCHAM 5638145 SHPP/M

M.PA. (PUBLIC POLICY AND PUBLIC ADMINISTRATION)

THEMATIC PAPER ADVISORY COMMITTEES: SOMSAK AMORNSIRIPHONG,
Ph.D., SOOMBOON SIRISUNHIRUN, Ph.D, KRISH RUGCHATJAROEN, Ph.D.

EXTENDED SUMMARY

1. Introduction

Water is the most important resource to a human but it is the less value than another resource. Water is the most important factor in daily life of human and to be the most important element for another life. There are many benefits of water, such as drinking, cooking, take a bath, washing, agriculture – planting, farming, living for aquatic animals, industry – producing, washing, mold, ventilation, salt farm, produce the electricity, travel and tourism.

Water is necessary for daily life both in the direct way and indirect way, but water are polluted, they affect to the environment, such as pathogen source, cholera, dysentery, diarrhea, environment pollution – bad smell of polluted water, bad scene – dark water, full of garbage in the water resource, and lose the aquatic animals.

The people of the Saradin community, Mahasawat Sub-District, Puthamonthon District, Nakhon Pathom Province were the farmer, poor and lack of land. His Majesty King Bhumibol Adulyadej knew the problems, so he gave his lands to the farmer 1,614,400 square meters on B.E. 2518, and he ordered Agricultural Land Reform Office to divide the lands to 32,000 square meters of each and gave the farmers on B.E. 2520 to do the integrated farming under the royal initiative, so the people of Saradin community are good life.

There are many people who live near the water resource, they throw the garbage in the canal and to be the polluted water problems, but the people of Mahasawat Canal community, Mahasawat Sub-District, Puthamonthon District, Nakhon Pathom Province love and attend the water resource in their community. On May 14, 2014, researcher has ever gone to the Mahasawat Canal community and to know that the people learn the water management to develop and manage the water resource for daily life, agriculture, ecotourism and agritourism under the royal initiative.

All of these, researcher shows that the water management under the royal initiative are from the coordination and the good management of people in the communities such as the good relationship among communities, coordination of people in activities of each responsibility. So, Researcher studies the community participation in water management under the royal initiative : case stud of Saladin Community, Puthamonthon District, Nakhon Pathom

2. Objectives

1. To study the community participation in water management under the royal initiative in Saradin Community, Puthamonthon District, Nakhon Pathom Province.
2. To study the problems and obstacles to find the way for development in the community participation in water management under the royal initiative in Saradin Community, Puthamonthon District, Nakhon Pathom Province.

2. Scope Research

1. Content

The aims of the study of the community participation in water management under the royal initiative in Saradin community, Puthamonthon district, Nakhon Pathom Province is to study the water management under the royal initiative “understand appreciate development” and to study the each of participation, as follows; thinking, decision, performance, result and evaluation.

2. Area

To study in the community participation in water management under the royal initiative in Saradin Community, Puthamonthon District, Nakhon Pathom Province.

3. Expected Benefits

1. To know the level of the participation of the community to the water management under the royal initiative in Saradin Community, Puthamonthon District, Nakhon Pathom Province.
2. To know the problems and obstacles of the water management under the royal initiative in Saradin Community, Puthamonthon District, Nakhon Pathom Province.
3. To be the way for development the another community later.

4. Methology Research

This research is the quantitative and qualitative research. The population sample is divided to 2 groups, as follows; group 1 is the 320 of people who have lived in the Saradin village, Mahasawat Sub-District, Puthamonthon District, Nathon Pathom Province. The questionnaire is used to collect the data. Researcher uses the SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) program to analyze the personnel data with the percentage and the level of the community participation in water management under the royal initiative with the percentage, average and standard deviation. Group 2, the 6 of the leaders of the community in water management under the royal initiative of the Saradin village, Mahasawat Sub-District, Puthamonthon District, Nathon Pathom Province, as follows; the leaders of community, the leaders of locality and the people who know the local knowledge. Interview is used to collect the data and to analyze and classify with the typology analysis and taxonomy analysis.

5. Results

This study summarize as the research objectives, as follows;

1 To study the community participation in water management under the royal initiative in Saradin Community, Puthamonthon District, Nakhon Pathom Province, researcher uses the quantitative research and qualitative research in this research and summarize the result, as follows;

The result of the quantitative research is showed that the overview of the level of the community participation in water management under the royal initiative is the medium level ($\bar{x} = 2.92$, S.D. = 1.00) and to analyze in each of 5 elements respectively, they are the medium level, as follows; the result participation is the highest level ($\bar{x} = 3.29$, S.D. = 0.86), and next is the thinking participation ($\bar{x} = 2.96$, S.D. = 1.05), the performance participation ($\bar{x} = 2.84$, S.D. = 1.15), the decision participation ($\bar{x} = 2.77$, S.D. = 1.16) and the last is the evaluation participation ($\bar{x} = 2.75$, S.D. = 1.18).

The result of the qualitative research is showed that the community participation in water management under the royal initiative of the Saradin Village, Mahasawat Sub-District, Puthamonthon District, Nakhon Pathom Province is not enough from the people because they do not know the information of the advantages and benefits of the water management under the royal initiative, so this is only a work of the leaders of community to participate in the water management under the royal initiative and also the most of people use the car and they do not take the boat. Moreover, only 50% of people use the water resources for agriculture.

2 To study the problems and obstacles to find the way for development of the water management under the royal initiative of the Saradin Village, Mahasawat Sub- District, Puthamonthon District, Nakhon Pathom Province and the results are showed, as follows;

Problems and obstacles

From the results are showed that the 3 of the highest level of the problems and obstacles, as follows; the polluted water in the sub-canal are informed from the 17 of people, the lack of knowledge and ways of communication in water management in the community are informed from the 15 of people and water hyacinth block in front of the house and there are 11 of people to inform about it.

Suggestions

From the results are showed that the 3 of the highest level of the suggestions, as follows; the people of community should be the participation in the water management and solve the polluted water problems, there are 14 of people to inform about it, the floodgate is opened to release the polluted water to the canal for decreasing the polluted water problems, there are the 11 of people to inform about it and it should have the ways to inform the people widely, such as wire broadcasting and inform the information at their home, there are the 9 of people to inform about it.

6 Research Results

The results of analysis and synthesis of the literature review in the chapter 2, researcher knows the 5 of elements of the participation, as follows; thinking participation, decision participation, performance participation, result participation and evaluation participation and they are gathered to the process of the community participation. The community participation is the people of the communities to be a participation to think, decide the way of development, to practice as the plan of the communities and to get the

advantages and benefits together and the leaders of the communities and the government officer are only the supporters.

The study of the community participation in water management under the royal initiative in Saradin Community, Puthamonthon District, Nakhon Pathom Province, in the quantitative research is showed that the overview of the participation is the medium level and the 5 of elements of participation are also the medium level, as the detail follow; 1) The participation of people is not enough in the water management of the communities, such as lack of knowledge and information, no chance to give the opinions, the ways of water management and the problems of water management in the communities 2) the people do not have any chance to attend the water management meeting to decide the ways of water management in the communities. 3) the performance participation of people in the communities is not enough for water management, such as they do not attend the activities and assign the position for water management 4) the result participation of people in the communities

is not enough in water management, and the people do not know the benefit from the water management in the communities, such as tourists are motivated from ecotourism and agritourism and to be a benefit of economic but people do not interest because they do not use the water in the canal of water management 5) the evaluation participation of people in the communities is not enough in water management because they never know about the evaluation report of water management.

The study of the community participation in water management under the royal initiative in Saradin Community, Puthamonthon District, Nakhon Pathom Province, in the qualitative research is showed that the leaders of communities and organizations are not enough to give the information of the community participation in water management under the royal initiative of Saradin Village, Mahasawat Sub-District, Puthamonthon District, Nakhon Pathom Province, so they are only responsible in water management and also people of communities do not interest in water management because they mostly travel overland. In the present, the 50 percent of people use the water resource for agriculture and according to the quantitative data.

The principles of water management under the royal initiative are to develop under the principle of the royal initiative, as follows; understand, appreciate and development, these are the step of success, as the detail follows; 1) understand is to make the people to understand the basic data and to study the base of problems of communities and gather the knowledge of the royal initiatives in Thailand 2) appreciate is communication and participation and to aim at the analysis of problems and requirements of communities and the participation of people and they are a participation in the development mostly 3) development is learning to develop the communities, coaching, plan the training program and suggestions for the people and also check and evaluate them. The 3 of step of success are the objectives to develop the communities and finally, people are led to the possession and stability.

The people of Saradin Village, Mahasawat Sub-District are lack the participation and difficult to develop the water management under the royal initiative to be the stability, so the participation of people should be developed immediately.

7 Suggestion

The suggestion of this research is the way to develop the water management under the royal initiative in the Saradin Village, Mahasawat Sub-District, Puthamonthon District, Nakhon Pathom Province.

7.1 Performance suggestion

From the results of this research are showed the overview of the participation of communities in water management under the royal initiative is medium level, so people need to be a participation of communities as the 5 of participation principles, as follows;

1) Participation in water management of communities

To publicize the water management knowledge and news to people and to give a chance to show the opinions and suggestions about water management in the communities of them.

2) Decision participation in water management of communities

To arrange the community meeting, academic conference or public hearing about water management in the communities.

3) Activity participation in water management of communities

To motivate the people to attend the activities of water management and give the responsible in water management to them.

4) Result participation in water management of communities

To show the benefits of water management both in direct way, such as travel and use for daily life, and indirect way, such as ecotourism and agritourism.

5) Evaluation participation in the water management of communities

People are the participations for checking and evaluation of water management in the communities because they have to know the evaluation report in every project.

7.2 Suggestion for next research

- 1) It should be studied the factors affect to the community participation in water management under the royal initiative and according to the participation factor of this research.
- 2) It should be studied the development of concepts of the community participation in water management under the royal initiative in the next time.

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2551). การใช้เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการพื้นที่เสี่ยงอุทกภัย. รายงานฉบับสมบูรณ์. สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- ภูเบศร์ เมืองมูล. (2551). การศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรและแนวทางการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำของเกษตรกร:กรณีศึกษาอ่างเก็บน้ำบ้านแม่สาใหม่ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่. วิทยาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด. (2546). แนวนโยบายการจัดการน้ำในประเทศไทย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วรวิทย์ ทีปานนท์. (2551). การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำในเขตชลประทานอ่างเก็บน้ำห้วยลิงโจนโครงการชลประทานยโสธร จังหวัดยโสธร. เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11, กรุงเทพฯ
- สำเริง อุบลจินดา. (2554). รายงานความก้าวหน้าการปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ภาคสนามชุมชนบ้านศาลาดิน. กรุงเทพฯ
- โสภิตา สุรินทะ. (2553). การมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำของประชาชน:กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อริศ แสงอาทิตย์. (2552). การจัดการน้ำของชุมชนแบบมีส่วนร่วม :กรณีศึกษาบ้านสวนกล้วย ตำบลกกทอง อำเภอเมือง จังหวัดเลย. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- โอภาส ปัญญา. (2551). น้ำขาดแคลนในประเทศไทยจะเป็นวิกฤตที่รุนแรงมากกว่าที่คิด. รายงานการประชุมวิชาการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ครั้งที่ 13 วันที่ 5 กันยายน 2551 ณ ศูนย์นิทรรศการและการประชุมไบเทค บางนา กรุงเทพฯ.

บรรณานุกรม

เว็บไซต์

มูลนิธิ อุทกพัฒนา..<http://www.utokapat.org/> สืบค้นเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2558

กรมทรัพยากรน้ำ.<http://www.dwr.go.th/> สืบค้นเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2558

สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร .<http://www.haii.or.th/> สืบค้นเมื่อวันที่

26 กุมภาพันธ์ 2558

ภาคผนวก

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสรี	วรพงษ์
อาจารย์ ดร.ภัทรานิษฐ์	ศรีจันทร์พันธ์
อาจารย์ ดร. วนิพพล	มหาอาชา

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

๒๕/๒๕ ถ.พุทธมนทลสาย ๔ ต.ศาลายา

อ.พุทธมนทล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐๒-๘๐๐-๒๘๕๐-๗๘ ต่อ ๑๐๐๐

โทรสาร ๐๒-๕๕๑-๙๗๓๘

ที่ ศธ ๐๕๑๗.๑๒/๑๗๑๗

วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๕๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

เรียน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมหาสวัสดิ์

ด้วย นายธัญพล ทองแถม นักศึกษาหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชานโยบายสาธารณะและการจัดการภาครัฐ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล กำลังทำสารนิพนธ์ เรื่อง "การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำรินเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม" โดยมี อาจารย์ ดร.สมศักดิ์ อมรสิริพงษ์ เป็นอาจารย์ผู้ควบคุมสารนิพนธ์

ในการนี้ นักศึกษามีความประสงค์ใคร่ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และเก็บแบบสอบถามกับประชาชนและผู้นำกลุ่มองค์กรในพื้นที่ความรับผิดชอบของท่าน เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวประกอบการทำสารนิพนธ์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการดังกล่าวด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ศิริสรธีร์)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและพัฒนาระบบ

ปฏิบัติงานแทนคณบดีคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

๒๕/๒๕ ถ.พุทธมนทลสาย ๔ ต.ศาลายา

อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐๒-๘๐๐-๒๘๕๐-๗๘ ต่อ ๑๐๐๐

โทรสาร ๐๒-๕๕๑-๙๗๓๘

ที่ ศธ ๐๕๑๗.๑๒/๑๗๒๗

วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๕๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

เรียน นายกองค้การบริหารส่วนตำบลมหาสวัสดิ์

ด้วย นายธัญพล ทองแถม นักศึกษาหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชานโยบายสาธารณะและการจัดการภาครัฐ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล กำลังทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุทตมณฑล จังหวัดนครปฐม” โดยมี อาจารย์ ดร.สมศักดิ์ อมรสิริพงษ์ เป็นอาจารย์ผู้ควบคุมสารนิพนธ์

ในการนี้ นักศึกษามีความประสงค์ใคร่ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และเก็บแบบสอบถามกับประชาชนและผู้นำกลุ่มองค์กรในพื้นที่ความรับผิดชอบของท่าน เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวประกอบการทำสารนิพนธ์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการดังกล่าวด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ศิริสรหิรัญ)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและพัฒนาระบบ

ปฏิบัติงานแทนคณบดีคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

แบบสอบถาม

เรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำรินเขตหมู่บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม
คำชี้แจงแบบสอบถามตอบโดย แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป มีจำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริน มีจำนวน 15 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริน เป็นคำถามอัตนัยปลายเปิด จำนวน 2 ข้อ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

กรุณาทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างของแต่ละข้อที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ

15 – 30 ปี

31 – 45 ปี

46 – 60 ปี

60 ปีขึ้นไป

3. ระยะเวลาในการอยู่อาศัยในพื้นที่หมู่บ้านศาลาดิน

น้อยกว่า 6 ปี

6 – 10 ปี

11 – 15 ปี

มากกว่า 15 ปี

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ

กรุณาทำเครื่องหมาย(✓)ลงในช่องว่างด้านขวามือที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

การมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มาก	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อย
ด้านการร่วมคิด					
1 ท่านได้รับรู้เรื่องน้ำ ความสำคัญของน้ำ/แหล่งน้ำ การจัดการน้ำ และสิ่งแวดล้อมในทุกโอกาส					
2 ท่านเคยเสนอแนะวิธีการจัดการน้ำหรือปัญหาข้อบกพร่องต่างๆให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการน้ำในชุมชนของท่าน					
3 ท่านเคยได้มีการปรึกษาหารือหรือร่วมหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำในชุมชนของท่าน					
ด้านการร่วมตัดสินใจ					
4 ท่านเคยเข้าร่วมการประชุมในระดับชุมชนหรือระดับประชุมวิชาการ หรือระดับประชาพิจารณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำในชุมชนของท่าน					
5 ท่านเคยร่วมตัดสินใจว่าควรทำอะไรหรือทำอย่างไรที่จะบริหารจัดการน้ำในชุมชนของท่าน					
ด้านการร่วมปฏิบัติ					
6 ท่านมีการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำในชุมชนของท่าน					
7 ท่านชักชวนญาติพี่น้องเพื่อนบ้านของท่านให้มามีส่วนร่วมกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำ					
8 ท่านเข้าร่วมประชุมกลุ่มผู้ใช้น้ำในชุมชนของ					

การมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มาก	ค่อนข้าง มาก	ปาน กลาง	ค่อนข้าง น้อย	น้อย
ท่าน					
9 ท่านมีหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลแหล่งน้ำ ในชุมชนของท่าน					
ด้านการร่วมรับผล					
10 ท่านได้รับผลประโยชน์จากการบริหารจัดการ น้ำในชุมชนของท่าน					
11 ท่านใช้น้ำในชุมชนเพื่อการสัญจรเดินทาง					
12 ท่านใช้น้ำในชุมชนเพื่อการอุปโภค บริโภค					
ด้านการร่วมประเมิน					
13 ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลของการ บริหารจัดการน้ำในชุมชนของท่านให้กับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					
14 ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินงานติดตามการ บริหารจัดการน้ำในชุมชนของท่าน					
15 ท่านเคยเห็นหรือรับรู้รายงานและการนำเสนอ ผลการประเมินผลการบริหารจัดการน้ำของ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริ

3.1 ปัญหา อุปสรรค ที่ท่านอยากบอกเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำในชุมชนของท่านคืออะไร

.....

.....

.....

.....

.....

3.2 ท่านมีข้อเสนอแนะ ในการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....ขอขอบพระคุณ.....

แบบบันทึกการสัมภาษณ์

เรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริในเขตหมู่บ้านศาลาดิน
ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอบางพลี จังหวัดนครปฐม

ชื่อ.....สกุล.....

อายุ.....ตำแหน่งในชุมชน.....

วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์.....เวลา.....สถานที่.....

บุคคลที่ร่วมในการสัมภาษณ์.....

ปฏิกริยาของผู้ให้ข้อมูล.....

พฤติกรรม/เหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นขณะให้ข้อมูล.....

ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ มี 5 ข้อดังนี้

1. ชุมชนของท่านมีส่วนร่วมคิดต่อการบริหารจัดการน้ำอย่างไร
2. ชุมชนของท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องการบริหารจัดการน้ำอย่างไร
3. ชุมชนของท่านมีส่วนร่วมปฏิบัติในการบริหารจัดการน้ำอย่างไร
4. ชุมชนของท่านมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากการบริหารจัดการน้ำอย่างไร
5. ชุมชนของท่านมีส่วนร่วมประเมินผลของการบริหารจัดการน้ำอย่างไร

การทดสอบความเที่ยง (Reliability)

ในการทดสอบความเที่ยง (Reliability) ครั้งนี้ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่มีการใช้น้ำในลักษณะเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และนำข้อมูลที่ได้ไปทดสอบหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) จากสูตรครอนบราซ (Cronbach) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ออกมาดังนี้

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0   N of Items = 18

Alpha = .9465

จากภาพค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาที่คำนวณได้คือ 0.9465 ได้มีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่าแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยมีความเชื่อมั่นสูง

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	นายรัชฎพล ทองแถม
ประวัติการศึกษา	มหาวิทยาลัยเอเซียอาคเนย์ พ.ศ. 2555 ปริญญารัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. 2557 ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขานโยบายสาธารณะและการจัดการภาครัฐ
ที่อยู่ปัจจุบัน	10,12,14,16 เพชรเกษม 77-2-5 แขวงหนองค้างพลู เขตหนองแขม กรุงเทพฯ 10160 โทรศัพท์ 087-493-4180
ประวัติการทำงาน	ตำแหน่งผู้ช่วย ส.ส.วัชระ เพชรทอง และอนุกรรมการพัฒนา การเมืองฯ